

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské prezenční studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jméno a příjmení autora
Aleš Roch

Název práce
Charles de Gaulle a jeho zahraniční politika

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Lukáš Novotný M. A., Dr. phil.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Full-Time Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Name and surname
Aleš Roch

Title
Charles De Gaulle And His Foreign Policy

Prague 2010

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Mgr. Lukáš Novotný M. A., Dr. phil.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13. 3. 2012

Aleš Roch.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Mgr. Lukáši Novotnému M. A., Dr. phil., vedoucímu mé diplomové práce za cenné rady, které mi poskytl.

Anotace

Cílem mé diplomové práce je zmapovat a zhodnotit zahraniční politiku Charlese de Gaulla. Ke splnění tohoto cíle jsem použil analytické a empirické metody výzkumu.

První část je věnována životu a politice Charlese de Gaulla. Ve druhé části mapuji de Gaullovu politiku vůči vítězným mocnostem druhé světové války - USA a SSSR s tím, jak se politika vůči těmto mocnostem v průběhu času měnila. Ve třetí části se zabývám politikou Charlese de Gaulla vůči poraženému Německu, opět s tím, jak se jeho politika vůči NSR měnila v průběhu času. Ve čtvrté části se zabývám de Gaullovým postojem vůči západoevropské integraci, především EHS, v průběhu času. De Gaullova zahraniční politika vůči koloniím a dekolonizačnímu procesu je tématem páté části. V šesté části jsem provedl analýzu de Gaullovy zahraniční politiky a rozdělil jsem ji na dobu za druhé světové války, hned po válce, od roku 1958 a 60. léta 20. století. Politiku analyzuji podle všech zvolených oblastí. V Závěru jsem shrnul zjištěné poznatky o de Gaullově zahraniční politice podle hlavního cíle de Gaullovy politiky.

Klíčové pojmy

Adenauer, alžírská válka, Alžírsko, de Gaulle, dekolonizace, dekolonizační proces, EHS, Francie, integrace, kolonie, NSR, Pétain, postavení velmoce, SSSR, USA, velikost Francie, Velká Británie, zahraniční politika

Annotation

The aim of my diploma thesis is to map and assess the foreign policy of Charles de Gaulle. To achieve this purpose I used the analytical and empirical research methods. The first part is devoted to politics and the life of Charles de Gaulle. In the second part I portray de Gaulle's policy towards the victorious powers of World War II - the U.S. and the USSR with the way how was the policy towards these powers changing during this time. In the third part I deal with the policies of Charles de Gaulle toward defeated Germany, again with the way how his policy towards NSR was changed over time. The fourth part deals with de Gaulle attitude towards Western European integration, especially EEC, over time. De Gaulle's foreign policy towards the colonies and decolonies process is the fifth part. In the sixth part, I analyze de Gaulle's foreign policy and I divided it at the time of the Second World War, just after the war, from 1958 and 60's of the 20th century. I analyze policy according to all selected areas. In conclusion I summarize findings on de Gaulle's foreign policy in accordance with the main objective of de Gaulle's policy.

Key words

Adenauer, the Algerian War, Algeria, de Gaulle, decolonization, the decolonization process, EEC, France, integration, colonies, NSR, Pétain, the status of superpower, the USSR, USA, the size of France, Great Britain, Foreign Policy

OBSAH

ÚVOD	8
1. CHARLES DE GAULLE – ŽIVOT A POLITIKA.....	12
1.1 Charles de Gaulle před druhou světovou válkou.....	12
1.2 Charles de Gaulle za druhé světové války.....	14
1.3 Charles de Gaulle po druhé světové válce.....	20
2. DE GAULLE A VÍTĚZNÉ MOCNOSTI 2. SV. VÁLKY: USA a SSSR ..	26
2.1 Charles de Gaulle a USA	26
2.1.1 Období proatlantické politiky	26
2.1.2 Období protiatlantické politiky	28
2.2 Charles de Gaulle a SSSR.....	32
3. DE GAULLE A NĚMECKO.....	37
3.1 Poválečné období	37
3.2 Politika smíření	37
3.3 Francouzsko-německé rozpory	39
3.4 Snahy o francouzsko-německé sblížení	40
3.5 Elysejská smlouva.....	42
3.6 Francouzsko-německé rozpory opět sílí	43
4. DE GAULLE A EVROPSKÁ UNIE.....	46
4.1 Integrační procesy v Evropě.....	46
4.2 De Gaullovo a západoněmecké pojetí politické integrace	47
4.3 Bonnský summit 1961.....	49
4.4 Fouchetovy plány	50
4.5 Krize společenství	52
4.5.1 Francouzské veto pro vstup Velké Británie do EHS.....	52
4.5.2 De Gaullova snaha o začlenění zemědělství do EHS	53
4.5.3 Lucemburský kompromis.....	55
4.5.4 Druhé veto pro vstup Velké Británie do EHS.....	56
5. DE GAULLE A KOLONIE.....	59
5.1 Konference v Brazzaville.....	60
5.2 Britsko-francouzský konflikt v Sýrii a Libanonu	61
5.3 Dekret z 22. srpna 1945	63
5.4 Válka v Indočíně	63
5.5 Gaullistická koloniální politika	64
5.6 De Gaullova zahraniční politika vůči rozvojovým zemím	66
6. ANALÝZA ZAHRANIČNÍ POLITIKY	70
6.1 Období druhé světové války.....	72
6.2 Poválečné období	72
6.3 Období po nástupu k moci v roce 1958 a 60. léta.....	73
ZÁVĚR.....	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	81
SEZNAM PŘÍLOH.....	84
Příloha A – Výzva generála de Gaulla Francouzům.....	I

ÚVOD

1. Cíl práce

Tématem mé diplomové práce je zahraniční politika Charlese de Gaulla. Toto téma jsem si vybral proto, že osobnost de Gaulla mě zaujala již při zpracovávání bakalářské práce, kterou jsem psal na téma Alžírská válka za nezávislost. De Gaulle na mne tehdy působil rozporuplně a bylo pro mne těžké jej správně zhodnotit. Byl jsem zvědav, když si o něm toho přečtu ještě více, jaké stanovisko k němu vlastně zaujmu. Byl to kladný nebo záporný hrdina? Byl kromě svého válečného působení, kdy se stal pro Francouze hrdinou, i přínosem pro francouzskou politiku v době míru? De Gaulle je velkou osobností a jeho působení bylo široké, proto jsem si za téma mé práce vybral pouze část jeho činnosti. Vybral jsem si to, čím se v době míru zabýval on sám nejraději, o co měl největší zájem, a tím byla zahraniční politika.

Cílem mé diplomové práce je zmapovat a zhodnotit zahraniční politiku Charlese de Gaulla. Jeho politiku jsem rozdělil do několika oblastí: USA a Sovětský svaz jako vítězné mocnosti druhé světové války, Německo, Evropská unie (integrace) a kolonie. Sbíral jsem data, třídil jsem je podle chronologie a podle toho do jaké mnou vytyčené oblasti politiky patří. Po zmapování zadaného tématu jsem přistoupil k vlastní analýze de Gaullovy zahraniční politiky.

2. Stav poznání

Při zpracovávání jsem jako zdroje využil odbornou literaturu a navštěvoval jsem Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR. Někdy se zdroje lišily v některých datech, ale ne nijak zásadně a na tyto nesrovnalosti jsem oproti tomu, kdy jsem zpracovával bakalářskou práci, narazil jen několikrát. Např. se lišilo datum útoku britsko-francouzských vojsk na Sýrii. V knize Francie v temných letech Juliana Jacksona bylo datum 8. 7. 1941, N. N. Molčanov uváděl ve své knize Generál de Gaulle 8. 6. 1941. Nejvíce se mi asi ze všech knih líbila právě kniha Generál de Gaulle od sovětského historika profesora Molčanova, který se ve své práci opíral o historické dokumenty, o práce francouzských autorů a i o generálův vlastní životopis. Myslím si, že se snaží hodnotit de Gaulla objektivně a ponechává i na čtenáři, jaký názor si na de Gaulla udělá sám. Já jsem se ve své práci naopak snažil, aby byl patrný můj názor, jaký jsem získal

studiem de Gaulla. V literatuře jsem nenašel knihu, která by se zabývala všemi oblastmi de Gaullovy zahraniční politiky v úplném rozsahu let jeho působení, kdy byl de Gaulle u moci. Například kniha Alexandra Orta Zahraniční politika gaullistické Francie se zabývá politikou de Gaulla až od období, kdy se dostal podruhé k moci a vzhledem k tomu, že byla vydána již v roce 1966, končí hodnocení politiky i tímto obdobím. Některé knihy se naopak zabývají téměř pouze válečnými léty (Kersaudy), nebo se nezabývají všemi oblastmi jeho zahraniční politiky, nebo se některou oblastí zabývají pouze okrajově (např. politickou integrací v Evropě). Naopak knihy, které se zabývají evropskou integrací, se nezabývají ostatními oblastmi de Gaullovy zahraniční politiky. Ve své práci jsem se tedy snažil podat celkový pohled na zahraniční politiku de Gaulla, jak z pohledu všech oblastí jeho působení, tak i z pohledu zahrnutí celého období jeho působení v zahraniční politice Francie a v závěru práce jsem po provedené analýze provedl určité zobecnění jeho politiky.

3. Struktura práce

Kromě úvodu a závěru jsem práci rozčlenil do šesti kapitol. V první kapitole diplomové práce se zabývám životem a politikou Charlese de Gaulla. Přemýšlel jsem nejprve o tom, že bych jeho život a politiku od sebe oddělil, ale upustil jsem od tohoto záměru. Charles de Gaulle žil politikou a bylo by možná nesprávné, snažit se o jejich oddělení. Tato kapitola by samozřejmě šla zkrátit, ale myslím si, že je dobré, aby pro pochopení jeho politiky některé věci v této kapitole přece jenom zazněly. Kapitulu jsem rozčlenil do tří podkapitol: Charles de Gaulle před druhou světovou válkou, Charles de Gaulle za druhé světové války a Charles de Gaulle po druhé světové válce. Do přílohy jsem zařadil de Gaullův slavný projev do rozhlasu z 18. června 1940.

Ve druhé kapitole mapuji de Gaullovu politiku vůči vítězným mocnostem druhé světové války - USA a SSSR s tím, jak se politika vůči těmto mocnostem v průběhu času měnila. Zabývám se přístupem de Gaulla k NATO, k atomové bombě, odzbrojování, k americkému návrhu mnohostranných jaderných sil, k válce ve Vietnamu, ke strategii pružné reakce, k Sovětskému svazu (jeho návštěvy v SSSR, francouzsko-sovětská spolupráce, politika izolace a sblížování ...). Kapitola je rozdělena do dvou podkapitol: Charles de Gaulle a USA, Charles de Gaulle a SSSR.

Podkapitulu Charles de Gaulle a USA jsem ještě rozdělil na Období proatlantické politiky a Období protiatlantické politiky.

Ve třetí kapitole se zabývám politikou Charlese de Gaulla vůči poraženému Německu, opět s tím, jak se jeho politika vůči NSR měnila v průběhu času. Nevěnuji se zde NDR, protože ta nepatřila do působnosti de Gaullovy politiky. Zmiňuji zde de Gaullův postoj vůči německé otázce hned po válce, o jeho politice usmiřování po roce 1958, o jeho vztahu k Adenauerovi a jejich setkáních, o elysejské smlouvě, o jejich stanoviscích k NATO, postojích k EHS atd. Kapitola je rozčleněna do šesti podkapitol: Poválečné období, Politika smíření, Francouzsko-německé rozpory, Snahy o francouzsko-německé sblížení, Elysejská smlouva, Francouzsko-německé rozpory opět sílí.

Ve čtvrté kapitole se zabývám de Gaullovým postojem vůči západoevropské integraci, především EHS, v průběhu času, jeho pojetím politické integrace, deklarací ze summitu v Bonnu 18. července 1961, Fouchetovými plány, postojem de Gaulla ke vstupu Velké Británie do EHS, jeho snahou vyřešit společnou zemědělskou politiku, politikou „prázdných křesel“ atd. Kapitulu jsem rozčlenil do pěti podkapitol: Integrovační procesy v Evropě, De Gaullovo a západoněmecké pojetí politické integrace, Bonnský summit 1961, Fouchetovy plány, Krize společenství. Podkapitola Krize společenství má čtyři podtituly: Francouzské veto pro vstup Velké Británie do EHS, De Gaullova snaha o začlenění zemědělství do EHS, Lucemburský kompromis, Druhé veto pro vstup Velké Británie do EHS.

De Gaullova zahraniční politika vůči koloniím a dekolonizačnímu procesu je tématem páté kapitoly. Důležitý je zde jeho postoj vůči Alžírsku a vůči ostatním koloniím, jeho tradiční politika vůči Alžírsku a neokolonialistická politika vůči ostatním koloniím. Dále zde zmiňuji např. syrsko-libanonský konflikt, zásady nové politiky vůči rozvojovým zemím. Kapitola má čtyři podkapitoly: Konference v Brazzaville, Britsko-francouzský konflikt v Sýrii a Libanonu, Dekret z 22. srpna 1945, Válka v Indočíně, Gaullistická koloniální politika, De Gaullova zahraniční politika vůči rozvojovým zemím.

V šesté kapitole jsem provedl analýzu de Gaullovy zahraniční politiky a rozdělil jsem ji na dobu za války, hned po válce, od roku 1958 a 60. léta 20. století. Politiku

analyzuji podle všech zvolených oblastí. Kapitola má tři podkapitoly: Období druhé světové války, Poválečné období, Období po nástupu k moci v roce 1958 a 60. léta.

V závěru jsem shrnul zjištěné poznatky o de Gaullově zahraniční politice jiným způsobem než uvádím na předchozích stranách mé práce, ne podle chronologie a jednotlivých oblastí, ale podle hlavního cíle de Gaullovy politiky. V analýze a závěru jsem si položil několik otázek, na které se snažím sám odpovědět.

1. CHARLES DE GAULLE – ŽIVOT A POLITIKA

1.1 Charles de Gaulle před druhou světovou válkou

Charles de Gaulle se narodil v Lille 22. listopadu 1890 v učitelské katolické rodině,¹ ale s rodiči žil v Paříži. Jeho otec Henri de Gaulle byl profesorem se dvěma doktoráty, učil literaturu, filosofii a příležitostně matematiku na církevní škole v Paříži. Celou svou duší byl monarchista. Své děti učil čestnosti, lásce k vlasti a její historii.² De Gaullovi vštěpovali svým dětem, že mají chránit vysoké duchovní hodnoty národa a být oporou vlastenectví a katolické víry. Charlesi de Gaullovi se dostalo dobrého vzdělání. Nejprve navštěvoval jezuitskou kolej v Paříži, pak v Belgii a v roce 1909 nastoupil na vojenské učiliště v Saint-Cyru, aby se mohl stát důstojníkem.³ Po absolvování Saint-Cyru se de Gaulle školil na důstojníka u 33. pěšího pluku v Arrasu.⁴ Jeho rozhodnutí sloužit v Arrasu ovlivnilo určitě i to, že velitelem pluku byl plukovník Philippe Pétain, který měl pověst schopného velitele, u něhož se lze naučit vojenskému řemeslu.⁵

Během první světové války byl de Gaulle povýšen do hodnosti kapitána, v bojích byl třikrát zraněn a padl do německého zajetí, které trvalo téměř tři roky.⁶ Za tu dobu prošel mnoha věznicemi a tábory. Za účast ve válce byl vyznamenán řádem Čestné legie a Válečným křížem.⁷

V následujících letech prošel de Gaulle, jak sám říká, různými etapami své kariéry: misí a tažením v Polsku, byl jmenován profesorem dějin v Saint-Cyru, studoval na Vysoké škole válečné, byl přidělen do kabinetu maršála Pétaina⁸, v roce 1927 byl povýšen na majora a jmenován velitelem 19. praporu myslivců v Trevíru, prošel službou ve štábu na Rýně a v Levantě (Blízký a Střední Východ).⁹

Ale neznal pouze vojenský život. V roce 1920 se de Gaulle seznámil s Yvonne Vendrouxovou, dcerou majitele továrny na suchary a sušenky v Calais, se kterou se po

---

¹ Taraba, 1990, 5

² Čiorny, 1967, 6

³ Molčanov, 1976, 12, 13, 20, 26

⁴ de Gaulle, 1989, 9

⁵ Molčanov, 1976, 34

⁶ Čiorny, 1967, 10

⁷ Molčanov, 1976, 44, 46

⁸ v té době místopředseda Nejvyšší válečné rady, tzn. faktický šéf francouzské armády

⁹ de Gaulle, 1989, 9

půl roce oženil. Jeho žena mu byla po celý život oporou a nejbližším člověkem. Stal se i starostlivým otcem tří dětí. Syn Philippe dostal své jméno na počest maršála Pétaina a za války oblékl uniformu. Dcera Elisabeth se po válce provdala za pobočníka svého otce Alaina de Boissieu. Ale snad největší lásku dávali manželé de Gaullovi své druhé dceři Anně, která trpěla vrozenou duševní zaostalostí a která se dožila jen dvaceti let.¹⁰

V roce 1924 vychází de Gaullova první kniha věnovaná Německu Rozepře v nepřátelském táboře.¹¹ De Gaullova další kniha Ostří kordu¹² byla vydána v roce 1932.¹³ V témže roce byl de Gaulle přidělen ke Generálnímu sekretariátu národní obrany. V letech 1932 až 1937 byl ve čtrnácti ministerstvech zapojen studijně do veškeré politické, technické a administrativní činnosti, která se týkala obrany země.¹⁴ V roce 1933 byl povýšen do hodnosti podplukovníka.

V Paříži se de Gaulle seznámil s 80letým důstojníkem ve výslužbě Émilem Mayerem, který udržoval úzké styky s největšími spisovateli a politiky. De Gaulle na Mayera hluboce zapůsobil. Společně s jinými intelektuály z vojenských i občanských kruhů vytvořili kroužek, kde se de Gaulle stával postupně středem pozornosti. To byli první tzv. gaullisté. Scházeli se každé pondělí v kavárně Dumesnil a v jejich společnosti si de Gaulle ověřoval správnost svých názorů a dovídal se mnoho nového.¹⁵

De Gaullova kniha Profesionální armáda¹⁶ byla vydána v květnu 1934.¹⁷ Kniha vyšla v době, kdy ve Francii začíná bujet fašistické hnutí. Největší vliv mezi

---

¹⁰ Taraba, 1990, 6

¹¹ Důležitou myšlenkou v knize je, že vojenské orgány se musejí podřizovat civilním orgánům a státu dokonce i ve válečné době. De Gaulle zde z německých zkušeností vyvozuje i všeobecné platnosti. Tato kniha byla začátkem jeho boje proti názorům oficiální vojenské špičky. Na základě principů formulovaných v této knize rozvinul poté de Gaulle aktivní úsilí o reformu francouzské armády. (Molčanov, 58, 59)

¹² Vyjadřuje jeho myšlenky nahromaděné za mnoho let. Například podle de Gaulla nelze zajistit věčný mír. Žádný poměr sil nelze považovat za konečný. Pokrok lidské společnosti není možný bez armády. Nejdůležitější vlastností vojenského vůdce je intuice. Musí to být člověk mimořádný, kterého příroda obdařila schopností postihnout všechno svým instinktem, obstát v nejtěžších válečných operacích. (Molčanov, 71-73, 75)

¹³ Molčanov, 1976, 57, 70

¹⁴ de Gaulle, 1989, 10

¹⁵ Molčanov, 1976, 78, 81, 82

¹⁶ Kniha se zabývá problémy strategie a taktiky a technickými podrobnostmi vytvoření profesionální tankové armády. Vysvětluje nutnost mechanizace armády. Armáda musí být schopna přijít na pomoc spojencům v kterékoli části Evropy. Vytvoření armády z povolání je nezbytnou podmínkou úspěšné zahraniční politiky a vítězství principů kolektivní bezpečnosti. Kniha K armádě z povolání neměla ve Francii velký úspěch a byla ihned zavržena. Za to v Německu nezůstala bez povšimnutí, knihu četl i samotný Hitler. Organizace tankové divize, jak ji vypracoval de Gaulle, v podstatě odpovídá metodám, podle nichž byly postaveny typické tankové svazky druhé světové války. (Molčanov, 1976, 86-88, 91,92)

¹⁷ Kersaudy, 2003, 18

profašistickými skupinami měly Ohňové kříže plukovníka de La Rocqua, Francouzská akce Charlese Maurrása a hnutí bývalých frontových bojovníků. Vzmáhá se ideologie zuřivého antiparlamentarismu. Někteří z těch, se kterými se de Gaulle stýkal, sympatizovali s Francouzskou akcí. De Gaulle ale po přechodných stycích s Francouzskou akcí fašismus zavrhnul. Snažil se zachovat si politickou nezávislost a nechtěl se spojovat s žádnou stranou nebo seskupením. De Gaullova politická linie byla určitě pravicová, ale postupně si vytvářel vlastní politické názory, které se později začaly nazývat gaullismem.¹⁸

V roce 1934 se kvůli zdravotnímu stavu dcery Anny de Gaullovi přestěhovali z Paříže na venkov na statek v Colombey-les-deux-Églises.¹⁹ Díky Émilu Mayerovi se v roce 1934 de Gaulle seznámil s Paulem Reynaudem, významným členem parlamentu, který patřil k umírněné pravici. Díky úsilí Paula Reynauda byl de Gaulle koncem roku 1937 povýšen na plukovníka. Fašisté začali v té době otevřeně vyzdvihovat maršála Pétaina jako svého kandidáta na diktátorství. K definitivní roztržce mezi maršálem a de Gaullem došlo po vydání de Gaullovy další knihy Francie a její armáda²⁰ v roce 1938. V témže roce byl de Gaulle jmenován velitelem 507. tankového pluku v Metách.²¹

1.2 Charles de Gaulle za druhé světové války

V září 1939 začíná 2. světová válka. 3. září vstoupila do války i Francie.²² Francouzská armáda byla zcela nepřipravena na moderní válku. Oficiální činitelé poukazovali na nepřekonatelnost obranné síly Maginotovy linie. Hned na začátku války byl de Gaulle jmenován velitelem tankových vojsk 5. armády v Alsasku, ve Wangenbourgu. De Gaulle poukazuje na nutnost okamžitých energických opatření. Žádal, aby tanky, rozmístěné po různých útvarech, byly neprodleně soustředěny v jednu formaci. Začátkem roku 1940 byla postavena pouze jedna tanková divize, která byla vyzbrojena jen zastaralými tanky z roku 1925.

---

¹⁸ Molčanov, 1976 90, 91

¹⁹ Čierny, 1967, 17

²⁰ Základem knihy byly materiály o dějinách francouzské armády, které de Gaulle vypracoval na Pétainův pokyn již v roce 1925. De Gaulle požádal dopisem maršála o souhlas s uveřejněním práce, kterou kdysi napsal pod jeho záštitou. Pétain souhlasil s podmínkou, že bude uveden jako spoluautor nebo jako hlavní inspirátor knihy. De Gaulle odmítl, protože knihu napsal sám, bez jakéhokoliv maršálova příspěví. (Molčanov, 1976, 94)

²¹ Molčanov, 1976, 94, 96, 97, 105

²² Kersaudy, 2003, 37

11. května 1940 dostal de Gaulle rozkaz převzít velení 4. tankové divize, která se zformovala z roztroušených oddílů.²³ V následujících květnových dnech velel de Gaulle divizi při útocích na Montcornet, Serre a Abbeville.²⁴ Tyto bojové operace byly úspěšné, protože zasáhly Němce nepřipravené, ale neměly velký vliv na vývoj událostí. De Gaullovi chyběly posily a letecká ochrana.²⁵

5. června jmenoval Reynaud de Gaulla náměstkem ministra války ve funkci státního podtajemníka. Přestože proběhly i další změny ve vládě, ve skutečnosti došlo k dalšímu posílení pozic stoupenců zastavení války. 6. června předložil de Gaulle Reynaudovi svůj plán přesunu do severní Afriky. Reynaud ho požádal, aby co nejrychleji odjel do Londýna. Měl ujistit Churchilla o odhodlání francouzské vlády pokračovat v boji za každou cenu, a to i za hranicemi mateřské země a naléhat na další účast britského letectva na obraně Francie.²⁶ Churchill však odmítl poslat do Francie nové stíhací letky.²⁷

V té době vláda opouštěla Paříž, které hrozilo obklíčení. 11. a 13. června se uskutečnily v Briaru a Toursu schůzky s Churchillem. Tříhodinové jednání v Briaru nepřineslo žádný výsledek. V Toursu francouzští ministři čekali odpověď na otázku, zda je Velká Británie ochotna zbavit Francii závazku, že neuzavře separátní příměří. Churchill jako podmínku souhlasu vyslovil kategorický požadavek: nepřenechávat francouzské loďstvo Němcům a předat Anglii 400 německých letců, kteří byli ve francouzském zajetí. To mu bylo přislíbeno.²⁸

14. června odjel de Gaulle stejně jako ostatní členové vlády do Bordeaux. Právě v této chvíli vtáhli Němci do Paříže. De Gaulle varoval Reynauda, aby co nejrychleji odjel do Alžíru a on sám druhý den odplul do Anglie.²⁹ V Londýně Jean Monnet³⁰ předložil de Gaullovi svůj plán na spojení Velké Británie a Francie v jeden stát. De Gaulle se rozhodl plán předložit Churchillovi, který souhlasil. Večer odlétl Churchillovým letadlem do Bordeaux, kde již na letišti byl informován, že Paul

---

²³ Molčanov, 1976, 106, 107, 111

²⁴ 28. května 1940 v době mezi útoky byl de Gaulle povýšen na brigádního generála. (Molčanov, 1976, 113)

²⁵ Kersaudy, 2003, 47, 48

²⁶ Molčanov, 1976, 115

²⁷ Kersaudy, 2003, 55

²⁸ de Gaulle, 1989, 54, 57, 58, 60, 61, 62

²⁹ Kersaudy, 2003, 73

³⁰ v té době předseda Koordinačního francouzsko-britského výboru pro nákup materiálu (de Gaulle, 1989, 53)

Reynaud podal demisi a že Pétain byl pověřen sestavením nové vlády. De Gaulle se přesto ale musel ještě sejít s Reynaudem, aby získal doklady potřebné k odjezdu své rodiny a brzy ráno odletěl zpět do Londýna. Stačilo, aby se de Gaulle zdržel o několik málo hodin a byl by zatčen na rozkaz generála Weyganda.³¹

17. června 1940 Pétainova vláda požádala Německo o příměří. 18. června de Gaulle prostřednictvím britské rozhlasové společnosti BBC přečetl svoji slavnou výzvu adresovanou Francouzům ve Velké Británii (Příloha A), aby se s ním spojili a pokračovali v boji za záchranu Francie. I v dalších dnech pokračoval de Gaulle v rozhlasových projevech. 18. červen lze považovat za proklamaci francouzského hnutí odporu Svobodná Francie.³² 19. června připlula de Gaullova rodina posledním britským parníkem z Brestu do Londýna.³³ 22. června bylo uzavřeno příměří mezi Německem a Francií. Francie se tak rozdělila na severní zónu okupovanou Němci a svobodnou jižní zónu, spravovanou Pétainovou vládou ve Vichy.³⁴ O několik dní později byl ve Francii de Gaulle v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti a konfiskaci majetku.

Na de Gaullovu výzvu z 18. června v prvních týdnech reagovalo jen velmi málo důstojníků a k dispozici měl i nejistou Churchillovu podporu. De Gaulle přijímal do služeb Svobodné Francie každého s výjimkou krajní levice. Sám při tom zůstával nezávislý a při výběru lidí nedával přednost žádnému politickému směru nebo společenské vrstvě. Byl přesvědčen, že Německo nevyhnutelně utrpí porážku a nechtěl jen pasivně čekat, až bude Německo poraženo. Chtěl se zařadit mezi vítěze, kteří budou mít právo rozhodovat o osudech světa. Hlavními směry jeho politiky, kterou se snažil obnovit velmocenské postavení Francie, bylo: soustředit kolem sebe co největší počet Francouzů, vybudovat ozbrojené síly Svobodné Francie, vytvořit si základnu na území kolonií a zajistit si podporu a úctu velmocí.³⁵ 22. června navrhl de Gaulle Churchillovi, že vytvoří výbor Svobodná Francie (Francouzský národní výbor) a požadoval, aby jej britská vláda uznala. 28. června bylo vydáno toto komuniké: „Vláda Jeho Veličenstva uznává generála de Gaulla za vůdce všech Svobodných Francouzů, kdekoli se

---

³¹ Molčanov, 1976, 123-126

³² de Gaulle, 1989, 73, 562

³³ Brzy se přestěhovali kvůli Anně do domku za městem. De Gaulle za nimi jezdil každou neděli. Philippe byl přijat do námořní školy a Élisabeth navštěvovala kurz zdravotních sester. Pracovní dny trávil de Gaulle v Londýně v hotelu Connaught. (Molčanov, 133, 134)

³⁴ Kudrna, et al. 1988, 576

³⁵ Molčanov, 1976, 133, 134, 137, 138

nacházejí, kteří se k němu přidají na obranu spojenecké věci.“³⁶ To umožnilo podepsat 7. srpna 1940 dohodu, ve které se vláda Velké Británie zavázala zajistit po vítězství „úplné obnovení nezávislosti a velikosti Francie.“³⁷

3. července zaútočila britská flotila na francouzské loďstvo kotvící u alžírského pobřeží před Mars al-Kabírem. Francouzské námořnictvo mělo přes tisíc mrtvých.³⁸ O této plánované operaci s krycím jménem Katapult nebyl de Gaulle informován. Věděl, že k ní musí zaujmout veřejně nějaké stanovisko, proto 8. července promluvil do rozhlasu, kde odsoudil tuto britskou akci, ale zároveň vysvětlil její význam z hlediska válečné perspektivy, vítězství a osvobození.³⁹

De Gaulle se snažil získat na stranu Svobodné Francie také francouzské koloniální državy. Dařilo se mu to jen postupně, především v oblasti rovníkové Afriky. Pokus o obsazení Dakaru, jako důležitého strategického bodu, ale skončil neúspěšně. De Gaulle byl v těžké situaci. Měl sice Churchillovu podporu, ale Britové se snažili využívat současných potíží Francie a vetřít se do francouzského koloniálního panství. Takto tomu bylo například v Sýrii i na dalších místech. 27. října oznámil de Gaulle v Brazzaville vytvoření Rady na obranu impéria a vytyčil cíle, úkoly a formy činnosti svého hnutí. Vichistickou vládu označil za neústavní a kolaborantskou.⁴⁰ 24. prosince 1940 britská vláda oficiálně uznala Radu na obranu impéria.⁴¹

De Gaulle snil o tom, že zvětší své ozbrojené síly o vojska, která soustředila vichistická Francie v Sýrii a Libanonu. Navrhl Britům, aby byla v Levantě nastolena moc Svobodné Francie. 8. června 1941 tak zahájila vojska Velké Británie a Svobodné Francie útok na Damašek. Vichistický velitel požádal o zastavení palby a Britové s ním bez ohledu na Svobodnou Francii uzavřeli dohodu o příměří.⁴² De Gaulle považoval dohodu za jasné předání Sýrie a Libanonu Britům. Hrozil, že stáhne své jednotky z podřízenosti britskému velení a bude bránit svá práva i ozbrojenou silou. To, co de Gaulle považoval za spiknutí, bylo ale asi z větší části výsledkem nekompetentnosti místních britských představitelů. Británie nakonec de Gaullovi ustoupila a on svou moc v Sýrii a Libanonu prosadil. Na Churchillův rozkaz byl de Gaulle po návratu do

---

³⁶ Kersaudy, 2003, 92, 93

³⁷ de Gaulle, 1989, 83

³⁸ Perottino, 2005, 47

³⁹ Molčanov, 1976, 142, 143

⁴⁰ Kudrna, et al. 1988, 579, 581

⁴¹ de Gaulle, 1989, 142

⁴² Molčanov, 1976, 146-148

Londýna ignorován. Po bouřlivé schůzce obou mužů 12. září byla zdánlivá harmonie mezi nimi obnovena, ale jejich vztah již nebyl nikdy jako předtím.⁴³

24. září 1941 zřídil de Gaulle Francouzský národní výbor a stal se jeho předsedou.⁴⁴ Nato ho vláda Sovětského svazu uznala jako vůdce všech svobodných Francouzů a přislíbila poskytnout všestrannou pomoc v boji proti hitlerovskému Německu a po vítězství zajistit obnovení nezávislosti a velikosti Francie.⁴⁵ De Gaulle využíval nepřímé sovětské pomoci ve složitých vztazích ke svým západním spojencům (Velké Británii a Spojeným státům), kteří se snažili omezovat vliv Svobodné Francie. Spojené státy ponechávaly i nadále svého velvyslance u Pétaina a prezident Roosevelt pocíťoval k de Gaullovi osobní antipatii, a to ještě dříve, než ho osobně poznal. Na Británii byl de Gaulle závislý v mnoha směrech: poskytovala mu peníze, vyzbrojení armády, informace, komunikační prostředky atd. Byla ale pod silným vlivem Spojených států a oba spojenci hájili především své zájmy. De Gaulle věděl, že pokud chce upevnit své pozice vůči nim, musí získat podporu i jinde. Tu získal v Sovětském svazu, uznáním moci Svobodné Francie nad francouzskými koloniemi opět získanými z vichistické nadvlády a napojením se na domácí odboj.⁴⁶

8. listopadu 1942 se vylodili američtí a britští vojáci v severní Africe, v Alžírsku a Maroku. De Gaulle nebyl schválně spojenci do akce zapojen.⁴⁷ Přesto 8. listopadu vyzval v rozhlasovém projevu Francouze severní Afriky, aby pomáhali spojencům v boji proti vichistům.⁴⁸ Pétain vydal rozkaz k vojenským operacím proti spojencům, ale vichistický admirál Darlan se vzdal Američanům, kteří s ním ihned zahájili spolupráci a uznali jej vysokým komisařem pro severní Afriku. Nato 11. listopadu obsadil Hitler celou jižní zónu.⁴⁹ De Gaulle poslal Rooseveltovi a novinářům memorandum, ve kterém ostře kritizoval spolupráci Američanů s kolaboranty. 24. prosince byl Darlan zastřelen v Alžíru devatenáctiletým fanatickým studentem.⁵⁰

---

⁴³ Jackson, 2006a, 384, 385

⁴⁴ de Gaulle, 1989, 214

⁴⁵ Kudrna, et al. 1988, 587

⁴⁶ Molčanov, 1976, 154, 157, 168

⁴⁷ Taraba, 1990, 22, 23

⁴⁸ Molčanov, 1976, 176

⁴⁹ Kudrna, et al. 1988, 581, 582

⁵⁰ Taraba, 1990, 24, 25

Koncem roku 1942 se podařilo Bojující Francii⁵¹ rozšířit svou moc na ostrovy Madagastar a Réunion a pak i na Somálsko. Úspěšně bojovala v Libyi a obsadila Fezzan, oblast zajišťující spojení mezi Tuniskem a rovníkovou Afrikou.⁵² De Gaullova pozici komplikovalo to, že vůdčí postavení v severní Africe díky podpoře Spojenců zaujímal francouzský generál Henri Giraud.⁵³ De Gaulle v této době ale získal obrovskou podporu domácího francouzského odboje v čele s vytvořenou Národní radou odboje, která žádala vlády Spojených států a Velké Británie, aby osvobozená území severní Afriky byla předána generálu de Gaullovi. 30. května 1943 odletěl de Gaulle do Alžiru. 3. června byl po několikadenním jednání tzv. sedmičky⁵⁴ vytvořen „dvouhlavý“ Francouzský výbor národního osvobození, ve kterém de Gaulle zaujímal formálně stejné místo jako Giraud, ale ve skutečnosti měl převahu a prosadil tak přijetí svých nejdůležitějších požadavků: výboru se přiznávají funkce prozatímní vlády, cílem výboru je obnovit republiku a zničit Pétainův režim, vichističtí guvernérů musí být ze svých funkcí odvoláni.⁵⁵ De Gaulle postupně ve výboru upevňoval svoji moc a 31. července byl pověřen funkcí předsedy už jen on sám. 26. srpna spojenecké vlády i Sovětský svaz oficiálně uznaly Francouzský výbor národního osvobození.⁵⁶

V březnu 1944 zapojuje de Gaulle všechny oddíly domácího odboje do Francouzských vnitřních sil, aby tak získal kontrolu nad domácím odbojem.⁵⁷ 2. června se Francouzský výbor národního osvobození prohlásil za prozatímní vládu francouzské republiky bez předchozího odsouhlasení se Spojenci,⁵⁸ kteří chtěli po osvobození Francie v ní nastolit až do voleb spojeneckou vojenskou vládu.⁵⁹

6. června 1944 byla otevřena druhá fronta. Spojencům se podařilo úspěšně vyložit vojska v Normandii. Spojenci rozhodli, že francouzský podíl na invazi bude spíše symbolický. De Gaulle si až po hádce s Churchillem vymohl, aby mohl alespoň promluvit k Francouzům prostřednictvím BBC.⁶⁰ Takže zatímco generál Eisenhower vydal též den v rozhlase prohlášení, kterým vyzval Francouze, aby vyčkali v záloze, de

---

⁵¹V červenci 1942 přejmenoval de Gaulle své hnutí Svobodná Francie na Bojující Francie.

⁵² Molčanov, 1976, 179

⁵³ Kudrna, et al. 1988, 587

⁵⁴ Giraud, de Gaulle, Philip, Massigli, Catroux, Georges, Monnet

⁵⁵ Molčanov, 1976, 185, 187, 188, 189

⁵⁶ de Gaulle, 1989, 378, 381

⁵⁷ Molčanov, 1976, 196

⁵⁸ Kudrna, et al. 1988, 587

⁵⁹ Molčanov, 1976, 197

⁶⁰ Taraba, 1990, 32

Gaulle je ve svém projevu žádal, aby bojovali všemi dostupnými prostředky podle rozkazů francouzského velení.⁶¹ Na každém kroku na francouzské půdě se ale spojenci přesvědčovali, že je de Gaulle, přestože jej do Francie nepustili, předešel. Kdekoli chtěli zřídit svou vlastní správu, už tam měli faktickou moc Francouzi, de Gaullovi emisáři nebo stoupcem působící v odboji. Až 14. června směl de Gaulle poprvé vstoupit na osvobozené francouzské území, bylo to na pobřeží u městečka Bayeux.⁶²

6. července 1944 přijímá Roosevelt de Gaulla v Bílém domě. Vláda Spojených států pak vydala následně prohlášení, že Spojené státy uznávají, že Francouzský výbor národního osvobození je jediným zákonným představitelem Francie.⁶³ 15. srpna se vylodila americká a francouzská vojska na pobřeží Provence a začala úspěšně postupovat. 18. srpna prolomili Spojenci německou frontu v Normandii a rychlým tempem postupovali do francouzského vnitrozemí.⁶⁴ Toho dne započalo v Paříži masové lidové povstání proti okupantům. De Gaulle se obával, aby se zde neujali moci komunisté, a proto jeho zplnomocněnec Parodi uzavřel příměří s německým velitelem Paříže. 19. srpna byl vydán rozkaz jménem Prozatímní vlády Francie, aby byla zastavena palba proti okupantům. Tím se vítězství odboje oddálilo. 25. srpna vstoupila Leclerkova divize do Paříže, a když se vojsko zmocnilo kontroly nad hlavním městem, odjel do Paříže i de Gaulle. Druhý den se pak se svými spolubojovníky slavnostně vítal s pařížským lidem a byl jím zdraven jako osvoboditel a ochránce vlasti.⁶⁵

1.3 Charles de Gaulle po druhé světové válce

Po osvobození Paříže rozpustil de Gaulle Národní radu odboje i ozbrojené oddíly hnutí odporu a zařadil je do pravidelné armády. Pod svou kontrolu přebral i soudy.⁶⁶ Na začátku září 1944 došlo k některým změnám ve složení Prozatímní vlády. Vládu tvořili socialisté, radikálové, lidoví demokraté a zůstali v ní nadále i dva komunisté. Generál de Gaulle měl i nadále neomezenou moc. Koncem října byla tato vláda oficiálně uznána Sovětským svazem, Spojenými státy a Velkou Británií.⁶⁷

---

⁶¹ de Gaulle, 1989, 514

⁶² Taraba, 1990, 32

⁶³ Kersaudy, 2006, 392, 398

⁶⁴ de Gaulle, 1989, 519, 520

⁶⁵ Molčanov, 1976, 213, 214, 216

⁶⁶ Taraba, 1990, 34

⁶⁷ Molčanov, 1976, 223, 227

V listopadu 1944 byl ke Stalinovi pozván Maurice Thorez.⁶⁸ Stalin požadoval od francouzských komunistů podporu de Gaullovy vlády, protože komunistická strana nebyla podle něj ještě tak silná, aby se mohla pokusit o úder proti této vládě.⁶⁹ Během návštěvy de Gaulla v SSSR v prosinci 1944 byla uzavřena francouzsko-sovětská smlouva o spojení a vzájemné spolupráci, která byla namířena proti obnově německé agrese.⁷⁰ Spojenectví se Sovětským svazem pomohlo Francii uplatnit její nárok na postavení velmoci. Krátce po uzavření smlouvy, v únoru 1945, bylo na Jaltské konferenci vůdců tří velmocí rozhodnuto vyhradit Francii okupační pásmo v Německu a přijmout ji za člena Spojenecké kontrolní rady na stejné úrovni se Sovětským svazem, Spojenými státy a Velkou Británií. Francie získala i jedno z pěti míst stálých členů Rady bezpečnosti OSN.⁷¹ Na postupimské konferenci v létě 1945 se Francie stala členem Rady ministrů zahraničních věcí, která měla řešit problémy mírového uspořádání.⁷²

Vlivem rostoucí hospodářské závislosti poválečné Francie na Spojených státech se mění i orientace francouzské zahraniční politiky, z nezávislé Francie se stává člen rodícího se západního politického bloku s protisovětským zaměřením. Francie se pokouší udržet kolonie a získat některá německá území. De Gaullova politika ve spojení s těžkou hospodářskou krizí vyvolávala ve Francii nespokojenost.⁷³

Aby de Gaulle mohl realizovat svoji představu státního zřízení, pokusil se v říjnu 1945 pomocí referenda omezit pravomoci parlamentu. Ale v následujících volbách do Ústavodárného shromáždění vyhráli s převahou komunisté. Za nimi pak v počtu hlasů následovali socialisté. De Gaulle pochopil, že nemůže počítat s účinnou podporou a že se mu již nepodaří vládnout bez parlamentu. Většina poslanců v parlamentu se postavila proti němu, když odmítl znárodnění velkých podniků a omezení výdajů na zbrojení. 20. ledna 1946 podal demisi a odešel do ústraní do Colombey. Zde žil dosti skromně se svojí rodinou a začal psát své paměti.⁷⁴

---

⁶⁸ Předseda KSF. Po návratu do Francie pronesl slova o komunistické podpoře Rudé armádě, pokud by tato v nadcházející třetí světové válce vstoupila na francouzské území. Zavedl tímto výrokem KSF na dlouhá léta do politického ghetta. (Nálevka, 2000a, 230)

⁶⁹ Nálevka, 2001, 121

⁷⁰ Kudrna, et al. 1988, 599

⁷¹ Molčanov, 1976, 234

⁷² Kudrna, et al. 1988, 600

⁷³ Molčanov, 1976, 236, 237

⁷⁴ Taraba, 1990, 36, 37

14. dubna 1947 oznámil de Gaulle ve Štrasburku založení vlastního politického hnutí, Sdružení francouzského lidu (RPF). Gaullistické hnutí se vyznačovalo silným antikomunismem, nacionalismem a kritikou parlamentního zřízení a požadovalo revizi ústavy.⁷⁵ Prostřednictvím RPF se de Gaulle chtěl znovu prosadit v politickém životě. Parlamentní volby v červnu 1951 ukázaly, že úspěch RPF není tak velký, aby gaullisté mohli sami ustavit vládu. Proto de Gaulle rozpustil RPF a znovu odešel do ústraní do Colombey. Věřil, že ještě nastane situace pro jeho návrat k moci.⁷⁶ Období de Gaullova života od rozpuštění RPF do května 1958, kdy de Gaulle žije v ústraní v Colombey, nazývali gaullisté obrazně „pochodem napříč pouští“. V této době psal de Gaulle své největší politické a literární dílo, třídílné Válečné paměti (díly Výzva, Jednota, Spása). Popisuje historii z let 1940 až 1944. Kritizuje třetí a čtvrtou republiku, odsuzuje politikaření, tradiční stranické spory a parlamentní machinace.⁷⁷

Koncem roku 1954 začala v Alžírsku národněosvobozenecká válka. Díky neschopnosti tehdejší francouzské vlády, která neuměla situaci vyřešit, se 13. května 1958 za pomoci protivládního puče zorganizovaného „ultras“ a fašisty v Alžírsku za podpory armády⁷⁸ stal 1. června 1958 de Gaulle předsedou vlády. Na základě referenda byla schválena nová ústava páté republiky.⁷⁹ Prezident tak dostal téměř neomezené pravomoci a výrazně byl omezen vliv parlamentu.⁸⁰ V listopadu 1958 vyhrála volby UNR a 21. prosince byl zvolen de Gaulle francouzským prezidentem.⁸¹ Zpočátku se de Gaulle snažil ukončit alžírskou válku vojenskou cestou,⁸² ale nakonec přes válečné úspěchy vyzval v televizním a rozhlasovém projevu 16. září 1959 bojovníky FLN⁸³ k ukončení boje a přiznal Alžírčanům právo na sebeurčení. To vyvolalo nový protivládni puč tzv. týden barikád, tentokrát namířený proti de Gaullovi.⁸⁴ De Gaulle ale za pomoci armády pučisty porazil. Týden barikád de Gaullovi potvrdil nejenom složitost řešení alžírské otázky, ale také skutečnost, že jeho státní a vojenský aparát není dost účinný a

---

⁷⁵ Kudrna, et al. 1988, 605

⁷⁶ Ort, 1990, 60

⁷⁷ Molčanov, 1976, 272, 282, 283, 285, 286

⁷⁸ Kudrna, et al. 1988, 616, 625

⁷⁹ Beránek, 2007, 88

⁸⁰ Eichler, 1990, 13

⁸¹ Kudrna, et al. 1988, 628

⁸² Beránek, 2007, 89, 90

⁸³ FLN – Fronta národního osvobození. Organizace alžírských vlastenců založena v květnu 1955, v době alžírské národněosvobozenecké války proti francouzským kolonizátorům (v letech 1954 – 1962). (Kudrna, et al. 1988, 692)

⁸⁴ Kudrna, et al. 1988, 630, 631

plně jej nerespektuje.⁸⁵ V únoru 1960 parlament odhlasoval francouzské vládě nové zvláštní plné moci na období jednoho roku.⁸⁶

V lednu 1961 se ve Francii a Alžírsku uskutečnilo referendum o sebeurčení. 70 procent arabských voličů se vyslovilo pro samostatnost. 22. dubna 1961 došlo k opětovnému vojenskému puči zrealizovanému generály koloniální armády,⁸⁷ který generál de Gaulle pomocí loajální námořní pěchoty potřel 25. dubna.⁸⁸ Někteří pučisté pak odešli do ilegality a zapojili se do aktivit Organizace tajné armády (OAS), která v následujících měsících organizovala politický teror v Alžírsku i v samotné Francii. Do konce roku 1962 spáchala OAS 12 290 atentátů, které si vyžádaly 1622 životů. Teroristé se opakovaně pokoušeli zabít i generála de Gaulla.⁸⁹ 18. března 1962 byly podepsány v Evianu mírové dohody. Válka tak trvala sedm a půl let. 3. července 1962 byla oficiálně vyhlášena nezávislost Alžírsku.⁹⁰

Po ukončení alžírské války chtěl de Gaulle upevnit ještě více svůj režim osobní moci, a proto chtěl uspořádat referendum o novém způsobu volby prezidenta. Prezident měl být volen přímou volbou a neměl být odpovědný parlamentu. Prezident určil termín referenda na 28. října.⁹¹ V referendu se pro reformu vyslovilo 62 % hlasů, což ale svědčilo o výrazném oslabení de Gaullova vlivu. Při nových parlamentních volbách proto vyzval voliče, aby hlasovali pro kandidáty UNR. UNR zvítězila, ale de Gaulle tak klesl na úroveň vůdce jedné politické strany.

19. prosince 1965 byl de Gaulle ve druhém kole voleb opět zvolen prezidentem většinou 54,5 % hlasů. Pro de Gaulla to bylo zklamání, že nezískal výraznou většinu hlasů, protože tak již nereprezentoval všenárodní jednotu.⁹² Hlavní příčinou tohoto neúspěchu byla jeho hospodářská a sociální politika. Od začátku byly jeho zájmovou sférou zahraniční politika, Alžírsko, kolonie a ozbrojené síly, ostatní oblasti státní správy přenechával svým ministrům. Výroba a produktivita práce se sice ve Francii zvyšovala a frank se stal dokonce v roce 1963 jednou z nejpevnějších měn, ale došlo

---

⁸⁵ Syruček, 1975, 153

⁸⁶ Kudrna, et al. 1988, 631

⁸⁷ Nálevka, 2004, 130

⁸⁸ Kudrna, et al. 1988, 632

⁸⁹ Na de Gaulla bylo spácháno asi patnáct až 26 atentátů, kolik přesně lze těžko určit. (Taraba, 1990, 51) První z nich byl 8. září 1961. (Molčanov, 1976, 354) Některé z nich jsou známy pod názvem např. Pont sur Seine, Operace Kamzík, Le Petit-Clamart, Mont Faron. (Cimický, 1993, 7)

⁹⁰ Nálevka, 2004, 130, 131, 132

⁹¹ Kudrna, et al. 1988, 635

⁹² Ort, 1990, 200, 202

k prudkému růstu cen, rozjížděla se inflace a rostla nezaměstnanost. Francie byla zemí s nejvyššími životními náklady v západní Evropě. Zvyšovaly se daně a rostlo rozpětí mezi nejvyššími a nejnižšími příjmy. Ve státním rozpočtu na rok 1967 připadalo 25 % výdajů na vojenské účely, zatímco na školství, zdravotnictví a sociální účely jich připadalo dohromady 20 %. 5. až 12. března 1967 se konaly parlamentní volby. V předvečer hlasování opět de Gaulle zasáhl do volební kampaně a vyzval voliče, aby hlasovali pro UNR, ale i tak získala pouhých 38 % hlasů. De Gaullův režim se tak již opíral o menšinu francouzského obyvatelstva.⁹³

V listopadu 1967 se vládní strana UNR přejmenovala na Svaz demokratů pro pátou republiku (UDR). Došlo tak k úplnému sloučení UNR a UDT (Demokratický svaz práce).⁹⁴ V roce 1967 se objevuje řada nových hospodářských a sociálních dekretů, např. byly zvýšeny příspěvky pracujících na sociální pojištění a byl vydán nový dekret o „zainteresovanosti pracujících na výsledcích vzestupu podniků“. ⁹⁵ Týkal se jen malé části pracujících, která by v neurčité budoucnosti získala možnost nepatrného podílu na zisku s tím, že upustí od boje za zlepšení svých existenčních podmínek. Odbory nový dekret o „podílnictví“ odmítly.⁹⁶

V květnu 1968 došlo v Paříži k mohutným studentským nepokojům. Zpočátku šlo při demonstracích především o reformu vysokých škol, ale ty postupně přešly v demonstrace za sociální požadavky, proti policejní brutalitě, proti vládě a de Gaullovi.⁹⁷ 14. května byla vyhlášena i generální stávka pracujících. K 20. květnu dosáhl počet stávkujících deseti milionů. Stádkovali i pracovníci rozhlasu a televize. 24. května měl de Gaulle v televizi šestiminutový projev. Většina novin hodnotila de Gaullův projev jako přiznání porážky a projev bezmocnosti. 30. května vyhlásil de Gaulle předčasné parlamentní volby a v rozhlase varoval před nastolením totalitárního komunismu. Gaullisté a jejich spojenci ve volbách drtivě vyhráli. Ale de Gaullova osobní pozice se nijak neupevnila. 28. dubna 1969, po neúspěchu v referendu, odstoupil de Gaulle z funkce prezidenta. Již v roce 1946 se zřekl generálského důchodu a nyní odmítl pobírat i značný příjem, na který měl nárok jako bývalý prezident.⁹⁸

---

⁹³ Molčanov, 1976, 374-376, 380, 381

⁹⁴ Kudrna, et al. 1988, 696

⁹⁵ první byl vydán již v lednu 1959 a byl odbory odmítnut (Molčanov, 1976, 379)

⁹⁶ Molčanov, 1976, 412

⁹⁷ Kudrna, et al. 1988, 650, 651

⁹⁸ Molčanov, 1976, 418, 419, 425, 429, 432, 433

Žil v Colombey samotářským životem a psal své Paměti naděje.⁹⁹ Večer 9. listopadu 1970, několik dní před osmdesátými narozeninami, Charles de Gaulle umírá. Byl pochován na colombeyském hřbitově jen za přítomnosti rodiny tak, jak si to přál. Ten den se v Paříži v chrámu Notre-Dame konala zádušní mše za přítomnosti nejvyšších představitelů států téměř celého světa. Obrovská účast lidí na zádušní mši potvrdila, jak velikou osobností de Gaulle byl.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Kniha měla mít tři svazky: Obnova, Úsilí, Dovršení. Stačil dokončit první svazek, který vyšel v říjnu 1970. Z druhého svazku dopsal pouze dvě kapitoly. (Molčanov, 1976, 434)

¹⁰⁰ Ort, 1990, 209, 210

2. DE GAULLE A VÍTĚZNÉ MOCNOSTI 2. SV. VÁLKY: USA a SSSR

De Gaulle odmítal výlučné postavení SSSR a USA v mezinárodních vztazích a vojenskou převahu USA v NATO. Usiloval o to, aby Francie byla také uznána jako velmoc a proto chtěl pozvednout její postavení v celosvětovém měřítku. K tomu měla zpočátku sloužit těsnější spolupráce s USA ve vedení Severoatlantického paktu (NATO) a získání politického vedení Francie v západní Evropě, což bylo také nutným předpokladem zrovnoprávnění Francie s oběma světovými velmocemi.¹⁰¹

2.1 Charles de Gaulle a USA

2.1.1 Období proatlantické politiky

Krátce po druhé světové válce se politika USA vyznačovala silným antisovětským a antikomunistickým. Označovala se také jako politika tzv. zadržování komunismu. Výměnou za určité politické i ekonomické ústupky nabízela USA západoevropským zemím pomoc při obnově jejich válkou postiženého hospodářství (Marshallův plán). Jednou z podmínek přiznání této pomoci byla neúčast komunistů ve vládě dané země. Tento fakt významně v té době ovlivnil i vnitřní a zahraniční politiku Francie.¹⁰² Tato politika USA vyústila ve vytvoření NATO v dubnu 1949. V rámci tohoto seskupení nutil americký imperialismus svým západoevropským partnerům svou strategii a prosadil své vojenské plány, které znamenaly dalekosáhlé zásahy do státní suverenity jednotlivých zemí.¹⁰³

De Gaulle hned od svého nástupu k moci (1958) usiloval o získání aktivnějšího podílu Francie ve vedení NATO, což odůvodňoval tím, že USA a Velká Británie brzy přestanou být výlučnými majiteli atomových zbraní, protože Francie je také brzy získá.¹⁰⁴ V Archivu MZV ČR mne zaujala mimořádná zpráva týkající se rozhovoru

---

¹⁰¹ Kudrna, et al. 1988, 641

¹⁰² Kudrna, et al. 1988, 604

¹⁰³ Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Teritoriální odbory obyčejné 1960-1964, Francie, k. 7. (dále jen AMZV ČR, TO-O)

¹⁰⁴ Ort, 1990, 185

generálního tajemníka NATO P. H. Spaaka¹⁰⁵ se sovětským velvyslancem Vinogradovem¹⁰⁶, za účasti polského velvyslance v Paříži Gajewského. Toto setkání proběhlo 13. června 1958, tedy pouhých 12 dní po tom, co se de Gaulle stal předsedou vlády. Podle Spaaka bylo ustavení de Gaullovy vlády jediným řešením dané situace. Jeho postoj k de Gaullovi nebyl ale příliš pozitivní. Měl určité obavy, aby de Gaullův požadavek „samostatnosti“ Francie se neprojevil i v NATO. Spaak poukázal na televizní projev de Gaulla, který byl vysílán právě onoho večera, ve kterém de Gaulle hovořil o místě Francie v západním světě, aniž by se však na něj musela omezovat. Domníval se, že de Gaullovi se podaří zvýšit prestiž Francie, že bude pozitivním přínosem pro konferenci šéfů vlád, i když zpočátku bude určitou brzdou při jednání o zastavení pokusů s atomovými a vodíkovými zbraněmi. Ke zvýšení prestiže a velikosti Francie bude podle Spaaka určitě de Gaulle požadovat, aby Francie měla vlastní atomovou bombu. Spaak to sice považoval za naprostý anachronismus a s nádechem humoru sdělil, že nejlepší řešení by bylo, kdyby USA mu tuto bombu daly a Sovětský svaz mu povolil výjimku ze zákazu pokusů.¹⁰⁷

Pokud šlo o vztahy k Washingtonu, de Gaulle skutečně požadoval splnění prestižní otázky, která mu nejvíce ležela na srdci, totiž umožnění vstupu Francie do „atomového klubu“. De Gaulle naléhal na revizi MacMahonova zákona¹⁰⁸ a zejména projevoval otevřeně svou roztrpčenost nad tím, že „atomová tajemství“ USA jsou svěřována Anglii, zatímco Francie měla zůstat stranou. V této otázce se projevovala stále častější rezervovanost a bylo přitom zejména zdůrazňováno, že sdělit určitá atomová tajemství seriózní a civilní vládě Velké Británie je ještě přijatelné, ale v Paříži je nyní u moci vláda, která je stále více kontrolována vojenskými kruhy, které by mohly vládu ovlivnit (nebo ji vůbec neinformovat) i v případě eventuálního použití atomových zbraní. Washington měl v každém případě obavy z vojenské kamarily,¹⁰⁹ která vládla v té době v Alžíru, a která v důsledku svého nacionálního ultrakolonialismu a šovinismu

---

¹⁰⁵ řadu let vykonával funkci ministra zahraničních věcí v Belgii

¹⁰⁶ Vinogradov patřil k nejpopulárnějším diplomatům v Paříži. S de Gaullem se znal od roku 1941, navštěvoval jej i v jeho sídle v Colombey a neřešili spolu pouze diplomatické problémy. (Syrůček, 1975, 279, 280)

¹⁰⁷ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39.

¹⁰⁸ zákon o atomové energii z roku 1946, zakazující administrativně sdílet informace o jaderných technologiích s dalšími zeměmi

¹⁰⁹ vlivná skupina osob ovlivňujících rozhodující osobnosti

byla i dosti protiamerická. V této době proběhlo několik jednání de Gaulle - Dulles¹¹⁰ a v amerických kruzích v Paříži se vesměs tvrdilo, že tato jednání byla velmi úspěšná, s jedinou výjimkou, a to v otázce atomové spolupráce. De Gaulle totiž položil zcela jasně do souvislosti a závislosti otázku budování odpalovacích ramp ve Francii s poskytnutím atomové pomoci ze strany USA. Nadto i pro eventuální atomové střely, které by byly skladovány na odpalovacích základnách, požadoval de Gaulle (na rozdíl od dohody anglicko-americké) francouzskou kontrolu. De Gaulle použil v rozpravě s Dullem i dalšího argumentu pro ospravedlnění vstupu Francie do „atomového klubu“. Zdůrazňoval, že je to nutné zejména z důvodu toho, že neexistuje žádná dohoda o odzbrojení. Odtud již byl ovšem jen krok k tomu, aby Francie sabotovala z nacionálních a prestižních důvodů jakékoliv jednání o zastavení atomových pokusů.¹¹¹

24. září 1958 poslal de Gaulle prezidentu USA Eisenhowerovi a britskému ministerskému předsedovi Macmillanovi tajné memorandum, ve kterém žádal, aby byl v rámci paktu NATO mezi Francií, USA a Velkou Británií zaveden systém třístranných konzultací, na kterém by se společně vypracovávala nejdůležitější usnesení.¹¹² Mělo tak vzniknout nové trojstranné vedení NATO, které by navíc otevřelo Francouzům přístup k jaderným zbraním.¹¹³ Americká i britská strana odpověděly na de Gaullovo memorandum vyhýbavě¹¹⁴ a Francii byl zamezen přístup k tajným informacím o jaderných zbraních. Tento neúspěch prosadit Francii do vedení NATO ohrozil de Gaullova zahraničněpolitickou koncepci. De Gaulle opustil atlantickou politiku a východisko viděl v urychleném budování vlastního jaderného potenciálu.¹¹⁵

2.1.2 Období protiatlantické politiky

V březnu 1959 dal de Gaulle rozkaz vyjmout z pravomoci velení NATO francouzské středomořské loďstvo a následně pak zakázal americkým vojskům dopravovat do Francie atomové bomby a zřizovat na francouzském území rampy pro odpalování raket. Pod francouzské velení se vrátily i jednotky protivzdušné obrany a

---

¹¹⁰ John Foster Dulles byl americký ministr zahraničí v letech 1953-59. Vyhlásil doktrínu zadržování komunismu, která spoležala na odstrašující hrozbu nukleární apokalypsy. Koncept vycházel z předpokladu vojenské a technologické převahy a faktické nezranitelnosti USA. (Nálevka, 2003, 120)

¹¹¹ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39.

¹¹² Molčanov, 1976, 384

¹¹³ Kudrna, et al. 1988, 641

¹¹⁴ Molčanov, 1976, 384

¹¹⁵ Kudrna, et al. 1988, 641

kontrola letů vojenských letounů nad francouzským územím.¹¹⁶ Ani francouzské protiletadlové dělostřelectvo nezůstalo zcela pod velením NATO. Když v roce 1960 souhlasila Francie s jeho podřízením, rozhodnutí o rozkazu k palbě bylo i nadále v pravomoci Francie. V červnu 1963 rozhodla francouzská vláda odvolat z pravomoci velení NATO i své loďstvo v Atlantiku. Všechny tyto akce, včetně atomových pokusů na Sahaře (k prvnímu zkušebnímu pokusu francouzské atomové bomby došlo na Sahaře v únoru 1960) měly zrovnoprávnit Francii ve vztahu k ostatním jaderným velmocem a posílit francouzskou pozici při jednáních.¹¹⁷

Od konce roku 1960 prosazovali Američané projekt tzv. mnohostranných jaderných sil NATO, které mělo vlastnit společně jaderné prostředky, ale rozhodování o jejich využívání by příslušelo americkým velitelům. V následujícím období USA vyčlenily ze svých námořních sil pět ponorek s jadernou výzbrojí, na kterých měly být vytvořeny národnostně smíšené posádky. Ty se měly stát zárodkem takového kolektivního vlastnictví a rozhodování o jaderné strategii. Postupně mělo docházet k dalšímu rozšiřování celého projektu.¹¹⁸

V létě 1961 přijíždí do Paříže prezident Kennedy. Dostalo se mu okázalého přijetí, ale jednání sama probíhala v chmurné a nevlídnější atmosféře. De Gaulle popisuje setkání ve svých Pamětech naděje takto: „Nyní jsou Američané nuceni počítat s naší nezávislostí a jednat přímo s námi. Ale stále ještě si nedovedou představit, že jejich počínání přestalo být rozhodující, a že my můžeme postupovat jakýmkoli jiným směrem. Zkrátka pokaždé, když mi Kennedy navrhuje nějaké opatření, jde o takové, které nezbytně vyžaduje účast na jeho akcích. Já mu odpovídám, že Paříž je samozřejmě ochotna projednat otázku těsné koordinace činnosti s Washingtonem, ale že vše, co Francie dělá, vyplývá z jejího vlastního rozhodnutí.“ Oba prezidenti měli odlišná stanoviska k mnoha problémům mezinárodní politiky. Kennedy navrhl de Gaullovi, aby se podílel na americké akci v Kongu, kde se Spojené státy pod ochranou OSN vměšovaly, aby odstranily Lumumbu.¹¹⁹ De Gaulle rozhodně odmítl. Také odmítl přerušit styky s Kubou. Francie ponechala v Havaně své velvyslanectví a neuválila

---

¹¹⁶ Molčanov, 1976, 384, 385

¹¹⁷ Ort, 1966, 50, 52, 53

¹¹⁸ Kudrna, et al. 1988, 642

¹¹⁹ vedoucí postava národněosvobozenického boje za nezávislost belgického Konga, první demokraticky zvolený premiér nezávislého Konga, který byl v roce 1961 zavražděn belgickými jednotkami za asistence USA a přihlížení OSN

embargo na obchod s Kubou. Kennedy dále de Gaullovi oznámil, že Spojené státy připravují vojenskou intervenci do Vietnamu, ale ten intervenci odsoudil a varoval Kennedyho, že beznadějně zabřednou do nekonečné války. Čím více tam budou bojovat proti komunismu, tím více budou komunisté vystupovat jako bojovníci za národní nezávislost, a tím větší získají podporu. Oba prezidenti se během svého jednání v podstatě na ničem neshodli. Po svém návratu do Spojených států Kennedy mluvil o svém setkání s de Gaullem v rozhlase, kde uvedl, že sice nezastávají stejná stanoviska k problémům, ale že si je otevřeně vysvětlili a de Gaulle na prezidenta udělal silný dojem. Také de Gaulle ztratil svoji předpojatost vůči americkému prezidentovi a hodnotil Kennedyho velmi vysoko. V dalším vývoji se francouzsko-americké rozpory dále přirostřovaly, ale přes to při vyvrcholení karibské krize dal de Gaulle Kennedymu jasně na vědomí, že v takovém případě bude Francie vždy stát na straně Spojených států.¹²⁰

Na počátku 60. let ztratila strategie hromadné odvety racionální opodstatnění, protože reálná perspektiva vzájemného zničení snižovala význam jaderné války jako nástroje politiky. Proto se objevila nutnost hledat nové vojenské strategie, což se stalo i jednou z hlavních politických priorit nové Kennedyho vlády, která provedla revizi dosavadních vojensko-strategických koncepcí. V květnu 1962 v Athénách představil severoamerický ministr obrany McNamara na zasedání Rady NATO novou doktrínu, která byla nazvána strategie pružné reakce, a která umožňovala pružně reagovat na vývoj událostí. Spojené státy podle ní nemusely v případě ohrožení hned použít jaderné zbraně, ale konvenční síly. V případě potřeby se pak mohlo pružně přejít k použití jaderných zbraní. Opět tak vzrostla role konvenčních sil, přičemž severoamerická jaderná síla měla zdržet nebo alespoň minimalizovat odvetnou reakci nepřátelské strany.¹²¹

V prosinci 1962 se na Bahamských ostrovech v Nassau setkal americký prezident Kennedy s britským premiérem Macmillanem. Kennedy nabídl Anglii raketu Polaris s podmínkou, že se bude Velká Británie podílet na „mnohostranných jaderných silách“. Macmillan všechny návrhy amerického prezidenta přijal a společně pak poslali de Gaullovi výzvu, aby se připojil k britsko-americké dohodě.¹²² De Gaulle se kategoricky

---

¹²⁰ Molčanov, 1976, 386 – 388

¹²¹ Nálevka, 2010, 122

¹²² Molčanov, 1976, 396

odmítl k dohodě připojit, protože Británie tímto vlastně rezignovala na vlastní jadernou politiku a dostala se tak do plné závislosti na USA. 14. ledna 1963 na tiskové konferenci de Gaulle veřejně prohlásil, že se Francie nepřipojí k „paktu Nassau“. Ostře napadl britskou proamerickou politiku a prohlásil, že nikdy nebude souhlasit se vstupem Británie do EHS,¹²³ které by se tak stalo závislé na Američanech a bylo by jim podřízeno, a že Francie bude budovat samostatnou a nezávislou jadernou politiku. Nastává tak nová etapa jeho zahraniční politiky.¹²⁴ Logickým pokračováním této politiky bylo odmítnutí francouzské účasti na všech jednáních omezujících zkoušky jaderných zbraní. V srpnu 1968 byla na atolu Mururoa v Tichomoří poprvé vyzkoušena francouzská vodíková bomba.¹²⁵

22. listopadu 1963 přišla de Gaullovi zpráva o zavraždění Kennedyho. FBI a francouzská bezpečnostní služba jej varovaly, že v Americe na něj připravují atentát utečenci z OAS a doporučily mu, aby se smutečního průvodu zúčastnil v krytém automobilu. Přesto šel neohroženě generál de Gaulle ve vojenské uniformě za rakví, aby tak vzdal úctu americkému prezidentu. Po smutečním obřadu Jacqueline Kennedyová požádala z celého zástupu prezidentů, králů a ministrů jediného de Gaulla, aby ji navštívil v Bílém domě. Ten večer se uskutečnilo také setkání de Gaulla s Lyndonem Johnsonem, který se stal americkým prezidentem po Kennedyovi. Ale ten již v de Gaullovi nezbudil takové sympatie, jako se to podařilo Kennedymu.

De Gaulle neustále podroboval americkou politiku kritice. Čím více se zesilovala americká intervence ve Vietnamu, tím ostřeji se stavěl proti politice USA v Asii.¹²⁶ De Gaulle se neohlížel ani na odmítavý postoj Washingtonu k Čínské lidové republice a v lednu 1964 oficiálně uznal revoluční vládu v Pekingu a navázal s ČLR řádné diplomatické styky, čímž potvrdil realismus gaullistické zahraniční politiky. Pokládal za nemožné ignorovat trvale nejlidnatější stát světa, a proto si Francie jako první kapitalistická velmoc vyměnila s ČLR velvyslance.¹²⁷

V březnu 1966 vyvrcholila de Gaullova protiatlantická politika odvoláním francouzské ozbrojené síly z NATO. Francie zůstala členem paktu (zůstala v jeho politické složce), ale území Francie musely opustit veškeré cizí vojenské jednotky.

---

¹²³ Kudrna, et al. 1988, 642

¹²⁴ Molčanov, 1976, 395

¹²⁵ Kudrna, et al. 1988, 642

¹²⁶ Molčanov, 1976, 398, 399

¹²⁷ Ort, 1990, 191

Velitelství NATO se muselo do roka přestěhovat.¹²⁸ Francie rozpracovala i samostatnou jadernou strategii „všech azimutů“. Jejím smyslem bylo zaměření odstrašující síly proti „jakémukoliv“ nebezpečí přicházejícímu „odkudkoliv“.

V prosinci 1967 byla přijata Severoatlantickou radou strategie pružné reakce. Součástí tohoto nového konceptu byla i tzv. Harmelova doktrína (Zpráva o budoucích úkolech aliance), která na jedné straně sledovala zachování přiměřené vojenské síly NATO nutné k odstrašení agrese Varšavského paktu, ale na druhé straně usilovala o zmírnění napětí mezi Východem a Západem. Strategii pružné reakce do určité míry akceptovali i Rusové, kteří v 70. letech již připouštěli, že možný konflikt by nemusel mít charakter globální jaderné konfrontace a cílem atomových útoků by bylo oslabení vojenské síly protivníka a ne úplné zničení jeho civilní populace.

Generál de Gaulle zásadně nesouhlasil se strategií pružné reakce. Domníval se, že budování vlastního jaderného vyzbrojení je účinnějším nástrojem odstrašení, než zvyšování počtu divizí pozemního vojska a odmítl i Kennedyho návrh na vytvoření mnohostranných jaderných sil NATO, které by ale byly pod faktickou kontrolou USA.¹²⁹

2.2 Charles de Gaulle a SSSR

Již v roce 1958 jednal de Gaulle v Paříži se sovětskou vládní delegací. Při jednáních se obě strany snažily o sblížení a shodu v názorech na některé otázky německého problému.¹³⁰ Na podzim 1959 pozval de Gaulle N. S. Chruščova na oficiální návštěvu do Francie a začal jednat také s nejvyššími představiteli USA a Velké Británie o konferenci „velké čtyřky“.¹³¹ De Gaulle se snažil využít příprav na konferenci šéfů vlád a států na nejvyšší úrovni také k tomu, aby zdůraznil nezávislost a samostatnost francouzské zahraniční politiky a posílil mezinárodní autoritu Francie. Na tiskové konferenci v listopadu 1959 předložil tři podmínky své účasti na této nejvyšší konferenci. Jednou z podmínek byla osobní návštěva Chruščova ve Francii ještě před konferencí. De Gaullovi šlo o to, že Eisenhower a Macmillan již přímo osobně s Chruščovem jednali a on si chtěl ještě výměnou názorů s nejvyšším představitelem

---

¹²⁸ Kudrna, et al. 1988, 642

¹²⁹ Nálevka, 2010, 122, 123

¹³⁰ Molčanov, 1976, 402

¹³¹ Ort, 1990, 186

Sovětského svazu ujasnit myšlenky a cíle své vlastní samostatné politiky vůči socialistickým zemím a obzvláště vůči SSSR.¹³²

V březnu 1960 došlo k návštěvě sovětského ministerského předsedy Chruščova ve Francii. Této návštěvě předcházely velké přípravy. Oficiální místa upozorňovala na nutnost potřeby přihlížet k tomu, že hostem je „šéf mezinárodního komunismu“. Bylo proto nezbytné snížit na minimum možnost Chruščova ovlivnit francouzské veřejné mínění, zabránit jeho zapůsobení na vnitropolitický život Francie, chránit spojení s NSR, jež potřebují pro vedení války v Alžíru. To byl cíl „obranný“. Cíl „aktivní“ byl hlavně spatřován v tom, že pro potřeby vnitřní politiky zaujme de Gaulle pózu bojovníka za zachování míru, bude využívat návštěvy k oslabení nebezpečných jevů současné vnitropolitické situace, zbavovat se alespoň po přechodnou dobu eventuálního nebezpečí pevně řízené opozice, pro potřeby zahraničně-politické, že si před svými cestami do Velké Británie a Spojených států získá pozici státníka, který jednal naposledy s Chruščovem, státníka, který má otevřeno pole pro samostatnou politiku, a který za těchto okolností bude moci požadovat určité výsady.¹³³ V případě, že by projev Chruščova mohl zasáhnout nějakým způsobem do vnitřní politiky Francie, měl de Gaulle ihned po projevu Chruščova zajištěn v televizi prostor pro svůj projev, kterým by se obrátil přímo k francouzskému národu.¹³⁴

De Gaulle v rozhovorech s Chruščovem neomezoval Evropu jen na západní kapitalistické státy, jak bylo zvykem v období studené války, ale stavěl se za Evropu „od Atlantiku až po Ural“, jak o ní uvažoval již v době války.¹³⁵ Naznačoval také, že německá otázka by se mohla postupně řešit „v rámci Evropy míru a pokroku“. ¹³⁶ Oba státníci se shodli v názoru, že přátelství, spolupráce a vzájemné porozumění mezi oběma státy přispěje k dalšímu zmírnění mezinárodního napětí a k upevnění míru nejenom v Evropě, ale i na celém světě.¹³⁷

Příznivý průběh návštěvy pozitivně ovlivnil i přípravy konference „velké čtyřky“. Hned po jednáních s Chruščovem odjel de Gaulle do Velké Británie a následně do USA, kde byl skvěle přijat. I Eisenhower chtěl do dějin vstoupit jako mírotvorce a

---

¹³² Ort, 1966, 79

¹³³ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 10.

¹³⁴ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 10.

¹³⁵ Kudrna, et al. 1988, 44

¹³⁶ Ort, 1990, 186

¹³⁷ Ort, 1966, 44, 45

během svého prezidentského období chtěl dosáhnout dohody mezi Východem a Západem.¹³⁸ Na tiskové konferenci ve Washingtonu při své cestě do USA de Gaulle řekl, že mezi francouzským a ruským lidem nebyl v žádném období žádný protiklad a mezi Francií a Ruskem není dnes žádných sporných politických zájmů.¹³⁹

Konference „velké čtyřky“ měla začít 16. května 1960. 1. května došlo ale k mezinárodnímu incidentu. Nad ruskými odpalovacími základnami v oblasti Aralského moře byl sestřelen americký snímkovací letoun a jeho pilot byl zajat. Tajné služby USA tak nevhodně porušily vzdušný prostor Sovětského svazu. Všichni pozvaní se sice do Paříže dostavili, ale požadavek sovětské vlády, aby se americký prezident za incident omluvil, vytvořil nepřekonatelnou překážku k jakékoliv dohodě. Na konferenci se mělo jednat i o situaci v Německu, o čemž svědčí fakt, že byl do Paříže pozván i západoněmecký kancléř Adenauer. Po konferenci vystoupil de Gaulle v televizi s projevem, v němž načrtl program, který chtěl dále realizovat ve třech etapách: uvolnění, odzbrojení, spolupráce. Kritizoval politiku obou supervelmocí, jež byly příčinou neúspěchu konference. Jeho závěr byl takový, že evropské národy by se měly snažit o spolupráci a přátelství bez ohledu na jejich ideologie a vytvořit útvar, který by stál mimo USA a SSSR.¹⁴⁰

De Gaullova zahraniční politika vůči Sovětskému svazu byla vždy protikladná. Používá politiku izolace a současně se snaží i o politiku sbližování. Politika izolace vyplývala z ideologické odlišnosti obou zemí, z jejich rozdílného společenského zřízení. Jejím cílem bylo oslabit postavení Sovětského svazu v socialistickém táboře. De Gaullova politika sbližování vyplývala z toho, že Sovětský svaz je součástí Evropy a s jeho pomocí mohlo dojít k oslabování vlivu Spojených států. Z tohoto důvodu se v de Gaullových projevech objevují jak útoky na adresu Sovětského svazu, tak slova o přátelství. Tak v projevu v Nice na podzim 1960 ostře napadal de Gaulle Sovětský svaz, že nejenže dál drží ve svazu národy připojené už za carského Ruska, ale že potlačuje i jiné národy Evropy, například Polsko, Československo, Rumunsko, Maďarsko, Bulharsko, Estonsko, Lotyšsko, Litvu atd. To mu ale naopak nebránilo, aby uvítal ve Francii sovětskou vládní delegaci v čele s Chruščovem a nevyslovoval se pro rozvoj vztahů mezi SSSR a Francií v duchu přátelství a vzájemné spolupráce. Obě strany se na

---

¹³⁸ Ort, 1990, 186

¹³⁹ Ort, 1966, 80

¹⁴⁰ Ort, 1990, 187

tomto setkání dohodly na rozšíření vzájemného obchodu, na navázání spolupráce v oblasti vědy a techniky a mírovém využití atomové energie. V 60. letech se rozvoj hospodářských a i politických styků velmi zintenzivnil. Gaullistická diplomacie se nezdálo, že by našla žádné z cest a prostředků k prosazení své politiky. Cesty k dosažení jejích cílů byly složité a rozporuplné.¹⁴¹

V průběhu roku 1964 zahájil Charles de Gaulle jako první západoevropský státník politiku sbližování se Sovětským svazem a socialistickými zeměmi.¹⁴² V tomto roce uzavřely Francie a Sovětský svaz dlouhodobou obchodní dohodu a v následujícím roce dohodu o spolupráci v oblasti barevné televize a o spolupráci při mírovém využití atomové energie, o vědecko technické spolupráci a o výzkumu kosmu. Konaly se vzájemné návštěvy ministrů zahraničních věcí. Všechny tyto dohody nebyly pouze obchodně technickou záležitostí, ale i politickou otázkou. Například se de Gaulle odvážně postavil proti projektu Spojených států a NSR, které vyvíjely velký tlak na to, aby se v Evropě uplatnil jejich systém barevné televize PAL. Bylo to pro ně výhodné ekonomicky, ale také politicky, zejména vůči NDR a ostatním socialistickým zemím. De Gaulle se spojil se Sovětským svazem ve zdokonalení a společném vývoji francouzského systému barevné televize SECAM.¹⁴³

20. června 1966 na pozvání prezidia Nejvyššího sovětu SSSR a sovětské vlády přiletěl de Gaulle do Moskvy na oficiální návštěvu. Cílem jeho cesty bylo další uvolňování mezinárodního napětí a podle jeho názoru k tomu nejdůležitější kroky v rámci Evropy mohly učinit právě Sovětský svaz a Francie.¹⁴⁴ Cesta do SSSR patřila k vrcholům jeho zahraničněpolitické činnosti. Jednání byla velmi dobře připravena.¹⁴⁵ Za sovětskou stranu se jednání zúčastnili L. I. Brežněv, N. V. Podgorny a A. N. Kosygin. Jednání probíhala v mimořádně přátelském ovzduší.¹⁴⁶ De Gaullovi se v Moskvě dostalo i mimořádného přivítání sovětskou veřejností. Všemi byl přijat jako spojenec a spolubojovník z druhé světové války. Kromě Moskvy navštívil i Kyjev, Volgograd a Akademgorodok u Novosibirska. Většinu svých projevů ukončoval několika ruskými větami, v Leningradě dokonce citoval Puškinovy verše o Petrohradu. Zúčastnil se

---

¹⁴¹ Ort, 1966, 81, 82

¹⁴² Kudrna, et al. 1988, 646

¹⁴³ Syruček, 1975, 279

¹⁴⁴ Molčanov, 1976, 402, 403

¹⁴⁵ Ort, 1990, 194

¹⁴⁶ Molčanov, 1976, 404

manévru v okolí Moskvy a jako první ze Západu byl pozván na raketovou základnu Bajkonur v Kazachstánu. Bylo dohodnuto i vynesení francouzské umělé družice sovětskou raketou.¹⁴⁷ Výsledkem moskevského jednání nebyl podpis žádné smlouvy, ale během návštěvy 30. června 1966 bylo podepsáno sovětsko-francouzské prohlášení. Prohlášením byla zahájena nová významná etapa ve vztazích mezi oběma zeměmi v boji za evropskou bezpečnost a posílení světového míru. Bylo dohodnuto, že se obě země budou snažit rozhodujícím způsobem přispět k rozvoji spolupráce v celé Evropě a budou se snažit získat pro spolupráci i ostatní evropské země. Shodná stanoviska byla například v otázce amerického vměšování ve Vietnamu a v otázce odzbrojení a úlohy OSN. Dále bylo dohodnuto rozvíjet politické, hospodářské a kulturní styky mezi oběma zeměmi, například měla být vytvořena stálá sovětsko-francouzská komise a měly být uskutečňovány pravidelné politické konzultace. Bylo dohodnuto, že Kreml a Elysejský palác budou spojeny přímou telekomunikační linkou. De Gaullova cesta také silně zapůsobila na Američany, protože se zde znovu projevila nezávislost Francie a překvapovalo je i silné přátelské ovzduší a politické porozumění mezi vůdci obou zemí.¹⁴⁸ Američané cítili nespokojenost s tím, že Francii se daří rozvíjet spolupráci se Sovětským svazem bez možnosti americké kontroly těchto vztahů. De Gaulle si ale uvědomoval a také to zaznělo i v jeho projevu, že mezi Sovětským svazem a Francií je možná vzájemně výhodná spolupráce v různých oblastech, ale není možný jejich ideologický smír a ideologické soužití, protože v obou zemích existují dva naprosto rozdílné společenské systémy.

Po de Gaullově návštěvě v SSSR se sovětsko-francouzské styky dále rozvíjely a rozšiřovaly. Ještě v prosinci 1966 se uskutečnila v Paříži návštěva A. M. Kosygina a v červnu 1967 navštívil Moskvu francouzský premiér Pompidou. Jednoroční spolupráce, především hospodářská, byla zhodnocena oběma stranami jako pozitivní. Vztahy obou zemí přispěly i ke zmírnění evropského napětí a příznivě ovlivnily celkové mezinárodní ovzduší. S rozvojem jejich vzájemné spolupráce se zlepšovaly i vztahy Francie s ostatními socialistickými zeměmi. Přátelské vztahy s Moskvou posílily i de Gaullovu autoritu ve Washingtonu a určitě mu pomohly i ve volebních kampaních.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ Ort, 1990, 194

¹⁴⁸ Molčanov, 1976, 404, 405

¹⁴⁹ Syruček, 1975, 281, 283, 284

3. DE GAULLE A NĚMECKO

3.1 Poválečné období

Francie patřila mezi účastníky kapitulace Německa i Japonska, stala se stálým členem Rady bezpečnosti OSN, podílela se na činnosti Rady ministrů zahraničních věcí (a tedy na vypracování mírových smluv s poraženými spojenci Německa), spravovala vlastní okupační pásma v Německu a Rakousku. V německé otázce zaujímal de Gaulle tvrdý postoj: požadoval decentralizaci, autonomii Porýní, mezinárodní správu Porúří a vyhlášení toku Rýna za mezinárodní vodní cestu. Místo reparací dával přednost ekonomickému připojení Sárska. De Gaulle podporoval uznání hranice na Odře a Nise.¹⁵⁰

Politikou prvních poválečných francouzských vlád nebylo usmíření s Německem, ale zničení německé moci jednou provždy. Chtěly Německo rozbít, zbavit je hospodářské mocenské základny v Porúří s tím, že Francie bude využívat uhelné zdroje Německa. Teprve když bylo jasné, že bývalí spojenci Francie takový přístup k Německu nepodpoří, rozhodla se francouzská vláda akceptovat smíření s Německem. Protože Francie nemohla Německo zničit, musela najít způsob, jak s ním žít.¹⁵¹ De Gaullova politika vůči Německu byla určována výrazně zájmy Francie a jen v některých ohledech zastával de Gaulle v německé otázce shodná stanoviska s představiteli USA nebo Velké Británie.¹⁵² Později učinil de Gaulle ze smíření s Německem jeden ze základních pilířů své zahraniční politiky.¹⁵³

3.2 Politika smíření

Oproti poválečnému období, kdy de Gaulle stál v čele francouzského politického života, přehodnotil, hned jak se opět dostal k moci v roce 1958, zásadně svůj poměr k Německu.¹⁵⁴ De Gaulle si dobře uvědomoval význam NSR, a proto věnoval stykům s ní mimořádnou pozornost.¹⁵⁵ Rozhodl se, že se pokusí NSR přeměnit ve svého spojence,

---

¹⁵⁰ Kudrna, et al. 1988, 600

¹⁵¹ Jackson, 2006b, 303

¹⁵² Kudrna, et al. 1988, 600

¹⁵³ Jackson, 2006b, 303

¹⁵⁴ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁵⁵ Ort, 1966, 60

zemi, která byla hospodářsky dvakrát silnější než Francie.¹⁵⁶ V těsnějším spojení mezi Francií a NSR spatřoval de Gaulle možnost upevnění francouzského politického vlivu v západní Evropě.¹⁵⁷ Viděl, že i NSR potřebuje naléhavě francouzskou politickou podporu, a to ho právě přivedlo na myšlenku udělat ze západního Německa svého spojence. Věděl, že německý kancléř Adenauer má velké obavy z uzavření mírové dohody západních mocností se Sovětským svazem, aby tak odbouraly mezinárodní napětí.

14. září 1958 přijel proto Adenauer za de Gaullem do Colombey. Po tříhodinovém rozhovoru bylo dohodnuto společné prohlášení, ve kterém bylo slavnostně ukončeno odvěké nepřátelství mezi oběma zeměmi a zahájena spolupráce mezi Francií a NSR, jež se měla stát základem dalšího konstruktivního vývoje v Evropě. Setkání v Colombey vyvolalo v západním Německu obrovské překvapení a senzaci. Do té doby tam panovaly obavy z de Gaullova opětovného nástupu k moci. Němci si pamatovali jeho úmysl rozdělit po válce Německo, jeho boj proti Evropskému obrannému společenství a jeho nacionalistické přesvědčení. Byli překvapeni, že se najednou z nebezpečného nepřítel stal nečekaně přítel. Ve skutečnosti ale de Gaulle a Adenauer uzavřeli tichou úmluvu. De Gaulle slíbil, že nepřipustí, aby se Sovětským svazem byly sjednány dohody o německé otázce a Adenauer se zavázal, že pomůže de Gaullovi získat vedoucí postavení v západní Evropě.¹⁵⁸ De Gaulle se choval k západoněmeckému kancléři velmi přátelsky. Ten byl de Gaullem okouzlen. Po svém návratu prohlásil k německým novinářům, že de Gaulle byl velice otevřený, i docela jiným mužem, než jak ho prezentuje německý i jiný tisk, není nacionalista, dokonale zná mezinárodní situaci a skvěle hodnotí význam francouzsko-německých vztahů.¹⁵⁹

Dva měsíce nato, 26. listopadu 1958, navštívil v Bad Kreuznachu Adenauera de Gaulle. Potřeboval jeho pomoc ke zmaření britského plánu na vytvoření pásma svobodného obchodu, do kterého mělo vstoupit 6 zemí Společného trhu (Francie, NSR, Itálie, Belgie, Holandsko, Lucembursko)¹⁶⁰. Tím by byl ohrožen plán na přeměnu Šestky v politický blok pod vedením Francie. Adenauer slíbil, že vystoupí proti Británii

---

¹⁵⁶ Molčanov, 1976, 389

¹⁵⁷ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁵⁸ Molčanov, 1976, 389, 390

¹⁵⁹ Ort, 1990, 167

¹⁶⁰ běžně se tyto země označují slovem Šestka

a de Gaulle za to slíbil podporu v berlínské otázce.¹⁶¹ Tehdy už byl totiž znám nový sovětský návrh na řešení situace v Západním Berlíně.¹⁶² Ani jeden ani druhý si určitě nedělali iluze o upřímnosti a spolehlivosti toho druhého, ale dovedli najít řadu společných zájmů, i když často z opačných důvodů, a mohli proto spolupracovat.¹⁶³

3.3 Francouzsko-německé rozpory

4. března 1959 došlo k dalšímu setkání de Gaulla s Adenauerem, tentokrát ve Francii. Na tomto setkání na Adenauerovu žádost de Gaulle přislíbil podpořit NSR při jednáních o sovětském návrhu na uzavření mírové smlouvy s Německem. 25. března na tiskové konferenci skutečně de Gaulle Adenauera podpořil, ale zároveň jako jediný z vůdců západních mocností se jednoznačně vyslovil pro neměnnost všech německých hranic. V tom Adenauerovi neustoupil ani v nejmenším. Chtěl tím ukázat, jak je na něm Německo závislé. V létě 1959 se v Ženevě konala konference ministrů zahraničních věcí čtyř velmocí za účasti Sovětského svazu o německé otázce, ale žádné dohody nebylo dosaženo.

V červenci 1960 se setkali Adenauer a de Gaulle v Rambouillet. De Gaulle seznámil Adenauera se svým plánem na politické sjednocení Šestky formou koalice států bez jakýchkoli nadnárodních prvků. Zástupci vlád by se pravidelně scházeli a společně řešili politické, hospodářské a obranné záležitosti. De Gaulle vlastně navrhoval konfederaci nezávislých států, oproti přívržencům evropského sjednocení, kteří chtěli vytvořit „superstát“ v podobě federace, čímž by prakticky byly zrušeny národní státy. Adenauer od tohoto plánu de Gaulla zrazoval. Ten však přesto plán zveřejnil na tiskové konferenci 5. září 1960. Reakce ostatních zemí Šestky byla jednomyslně záporná a Adenauer přispěl pouze ke svolání konference šéfů vlád šesti zemí.¹⁶⁴

Podstata francouzsko-německých rozporů v zahraničně politických otázkách se projevila v projevu kancléře Adenauera 10. listopadu 1960. Bonnská vláda nadále pokládala za základ své evropské politiky supranacionální Evropu. Adenauer poprvé veřejně obhajoval principy své politiky vůči NATO. Dále řekl, že integrace nebude

---

¹⁶¹ Molčanov, 1976, 390

¹⁶² Ort, 1990, 174

¹⁶³ Ort, 1966, 60

¹⁶⁴ Molčanov, 1976, 390, 391

nikdy dostatečně silná a že ve všech sporech se musí vždy dát přednost zájmům atlantické aliance.¹⁶⁵

Konference šéfů vlád šesti zemí se konala 10. a 11. února 1961 v Paříži a předsedal jí de Gaulle. Skončila pro de Gaulla nezdarem. Účastníci odmítli podporovat Francii v jejím úsilí o vytvoření nezávislé „evropské Evropy“ (kterou de Gaulle chápal od Atlantiku až po Ural) a posílit tak moc Francie v západní Evropě. Podle de Gaulla dali přednost tomu, aby v podmínkách studené války si raději zajistili americkou ochranu.

Spojenectví se západním Německem se neosvědčilo nejen v otázce politického sjednocení západní Evropy, která by byla nezávislá na Spojených státech, ale také v tom, že de Gaulle nezískal podporu ani pro své úsilí o přetvoření NATO. NSR otevřeně odsuzovala omezení francouzské účasti na systému vojenské integrace v rámci NATO. Vystupovala dokonce i jako hlavní odpůrce při řešení zahraničně-obchodních otázek ve Společném trhu. De Gaulle její postoje chápal a příčinu neúspěchu viděl v rozcházejících se národních zájmech. Když se mu nepodařilo dosáhnout úspěchů v politickém sjednocení šesti evropských zemí, chtěl alespoň dosáhnout sjednocení Francie s NSR.¹⁶⁶

3.4 Snahy o francouzsko-německé sblížení

19. května 1961 došlo k další schůzce de Gaulla s Adenauerem v soukromém sídle Adenauera v Rhoendorfu v Bonnu. Na schůzce byly projednávány následující problémy:

1. evropská spolupráce a politika NATO,
2. otázka Berlína a Německa,
3. vztahy mezi Východem a Západem.

Hlavním bodem jednání byla otázka politiky NATO a evropská spolupráce. Při jednání šlo hlavně o to, najít řešení pro de Gaullův plán politicky zaktivizovat státy EHS stálými konferencemi šéfů vlád a současně vyjít vstříc požadavkům Holandska, které odmítalo řešit otázky NATO uvnitř EHS bez připojení Velké Británie k EHS. Adenauer s de Gaullem se shodli na plánu posílit politickou spolupráci šesti západoevropských

---

¹⁶⁵ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 10.

¹⁶⁶ Molčanov, 1976, 391

zemí konferencemi šesti šéfů vlád, které by se scházely čtyřikrát do roka. Tématický rozsah těchto konzultací neměl být omezen, to znamená, že by se měly projednávat i vojenské otázky NATO.

Adenauer při schůzce s de Gaullem kladl zvláštní důraz na společné budování NATO jako cíl všech partnerů. Informoval přitom de Gaulle o svých posledních poradách s prezidentem Kennedym a zdůraznil, že americká vláda považuje NATO, ještě více než kdykoli předtím, za základ své politiky. Adenauer pokládal za životně nezbytné uskutečnit maximální vojenskou integraci a vedení ponechat plně v rukou USA. Není jasné, zda oba státníci jednali o nukleárním vyzbrojení NATO, ale je to pravděpodobné, protože Adenauer uplatňoval při své dubnové návštěvě u Kennedyho požadavek vyzbrojení bundeswehru atomovými zbraněmi cestou vytvoření čtvrté atomové velmoci z NATO. Jednání de Gaulle s Adenauerem neodstranilo neshody mezi Francií a NSR v NATO, ani rozpory vyvolané soupeřením západoněmeckých a francouzských monopolů v EHS.

Mezi Adenauerem a de Gaullem došlo prý k mimořádné shodě v německé a berlínské otázce. Adenauer chtěl předejít jakékoli sovětské iniciativě v otázce Německa, která by mohla vést k mírové smlouvě s Německem, obsahující pro Adenauera nepřijatelné klauzule. Chtěl sám ještě před podzimem navrhnout znění mírové smlouvy a prosadit možnost jednání o teritoriálních otázkách pokud jde o východní hranice nebo záruky pro opětovné sjednocení Německa. Adenauer předložil de Gaullovi své požadavky pro Berlín a Německo, aby je tlumočil Kennedymu před jeho schůzkou s Chruščovem. De Gaulle měl Kennedymu zdůraznit nutnost co největší pevnosti vůči jakýmkoli Chruščovovým návrhům, jejichž realizace by změnila tehdejší statut Berlína. De Gaulle měl zaujmout k této otázce stejné stanovisko jako Adenauer, který očekával do šesti měsíců vážnou berlínskou krizi vyvolanou Sovětským svazem. Toto zdůrazňování shody mezi Adenauerem a de Gaullem v otázce západního Berlína se v kruzích bonnských diplomatů vysvětlovalo obavami spolkové vlády, že by Kennedy mohl nabídnout Sovětskému svazu určitý kompromis v berlínské otázce.

Vztahy mezi Východem a Západem byly projednávány zejména v souvislosti nastávající schůzky Chruščova s Kennedym. Bližší údaje k tomuto problému zpráva Ministerstva zahraničních věcí neuvádí, v té době nebyly publikovány.

Schůzka obou státníků ukázala, že mají dosud odlišná stanoviska, pokud jde o povahu spolupráce a o americké vedení v NATO.¹⁶⁷

V červenci 1962 se opět v Paříži sešel de Gaulle s Adenauerem.¹⁶⁸ Oba se společně zúčastnili slavnostních bohoslužeb v remešské katedrále a společných francouzsko-západoněmeckých vojenských manévru.¹⁶⁹ De Gaulle udělil kancléři Velký kříž řádu Čestné legie.

3.5 Elysejská smlouva

Hned po této návštěvě se začal de Gaulle připravovat na svoji návštěvu v Bonnu, kde se chystal vystoupit před Němci v jejich rodné řeči, aby si získal srdce německých obyvatel. 4. září přivítal Adenauer generála na bonnském letišti. De Gaulle při vítání udělal, co nikdo nečekal. Objal Adenauera a políbil ho na obě tváře. Generál projel za šest dní západním Německem od severu na jih a navštívil Hamburk, Kolín, Mnichov, Stuttgart a města v Porúří. Vystupoval tu před obrovskými zástupy a pronášel své projevy v němčině. Mluvil především o přátelství mezi oběma zeměmi v současné epoše. Lichotil Němcům a přesvědčoval je o tom, jak mimořádný význam má pro Němce přátelství s Francií. Poplácával Adenauera po rameni, jaký je to dobrý Němec a dokonce ve svém rozvětveném rodokmenu objevil jednoho vzdáleného německého předka, jakéhosi Kolba. Ve válečné škole v Hamburku prohlásil, že setkání s důstojníky bundeswehru je pro něj ctí a potěšením, že Němci a Francouzi uskutečňovali velké činy vždy jen za účasti vojáků.¹⁷⁰ Zdůraznil nezbytnost nejmodernější techniky pro současné armády a upozorňoval na to, že Francie a Německo si budou moci lépe zajistit mocenské prostředky, jestliže spojí své možnosti i v této oblasti.¹⁷¹ Mnoho lidí, zejména v zahraničí, de Gaullovo chování šokovalo. Na Němce ale hluboce zapůsobilo. 22. ledna 1963 byla v Muratově síni Elysejského paláce podepsána smlouva o francouzsko-západoněmecké spolupráci tzv. elysejská smlouva.¹⁷² Smlouva nebyla nijak časově omezena a ani v ní nebyly ustanovení o vypovězení. Zaměřovala se na tři oblasti. Oblast zahraniční politiky, obrany a oblast výchovy a mládeže. S výjimkou třetího úseku

---

¹⁶⁷ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

¹⁶⁸ Molčanov, 1976, 392

¹⁶⁹ Ort, 1990, 189

¹⁷⁰ Molčanov, 1976, 392

¹⁷¹ Ort, 1966, 66

¹⁷² Molčanov, 1976, 393

nezavazovala smluvní strany k ničemu konkrétnímu mimo konzultací a porad.¹⁷³ Jejím podpisem byla vytvořena politická osa Paříž-Bonn. K de Gaullovu zklamání ale v následujících měsících vedoucí křesťanští demokraté v NSR dali přednost spolupráci s USA. Atlantickou linii své zahraniční politiky považovali za základní kámen své diplomacie, což vyplynulo ostatně i z jednostranné preambule k elysejské smlouvě přijaté v květnu 1963 v Bundestagu při ratifikování francouzsko-německého spojení.¹⁷⁴ V této politické preambuli, kterou Němci v rozporu se všemi pravidly mezinárodního práva přidali již k uzavřené smlouvě, prohlásili, že základem politiky NSR je těsné spojení se Spojenými státy, vojenská integrace v NATO, „nadanárodní Evropa“, účast Británie ve Společném trhu, tedy to, co vlastně de Gaulle odmítl.¹⁷⁵ Úzké sepětí bonnské zahraniční politiky s USA se krátce nato potvrdilo i nadšeným přijetím amerického prezidenta Kennedyho v NSR.¹⁷⁶

3.6 Francouzsko-německé rozpory opět sílí

Francouzsko-německá smlouva zůstala nenaplněna a v následujících letech se vztahy mezi Francií a NSR prudce ochlazovaly. Důvodem byl i rozdílný přístup obou zemí k politice uvolňování.¹⁷⁷ Čím výrazněji projevoval de Gaulle samostatný postoj v zahraniční politice, tím více v období po vystřídání Adenauera novým spolkovým kancléřem Erhardem na podzim 1963 vzrůstaly rozpory mezi oběma státníky. NSR vystupuje jako „atlantická“ země, Francie jako země důsledně „evropská“.¹⁷⁸ Rozdílnost zahraniční politiky Francie a NSR se projevila také například v přístupu k moskevské smlouvě o zákazu jaderných zkoušek na souši, pod vodou a v kosmickém prostoru. Gaullistická Francie ji odmítla, bonnská vláda se pod tlakem USA ke smlouvě připojila.¹⁷⁹

De Gaulle se odmítl podílet na této smlouvě na tiskové konferenci 29. července 1963 s tím, že až nastane den skutečného uvolnění, které umožní zcela změnit vztahy mezi Východem a Západem v Evropě, učiní Francie sama konstruktivní návrhy, pokud

---

¹⁷³ Ort, 1966, 67, 68

¹⁷⁴ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁷⁵ Molčanov, 1976, 393

¹⁷⁶ Ort, 1966, 70

¹⁷⁷ Kudrna, et al. 1988, 646

¹⁷⁸ Molčanov, 1976, 393, 394

¹⁷⁹ Ort, 1966, 71

jde o mír, rovnováhu a osud Evropy.¹⁸⁰ Na tiskové konferenci vystupoval de Gaulle klidně a sebevědomě, což kontrastovalo s veškerými komentáři západního tisku v té době, které konstatovaly neúspěch de Gaullovy zahraniční politiky, izolaci do níž se postupně dostal, hluboké a zásadní rozpory jak politické, tak hospodářské s NSR, na jejíž podpoře svoji politiku budoval apod. Zpráva z archivu MZV ČR se zamýšlí nad tím, že de Gaulle byl vlastně tak klidný proto, že mohlo jít ve skutečnosti o předem dohodnutou hru, jejímž účelem bylo zmást ostatní partnery. Na tiskové konferenci se de Gaulle také zmínil o příštím vývoji EHS, a to dosti ultimativně. Buď bude do konce roku vyřešena společná zemědělská politika nebo EHS skončí. Západní tisk se většinou shodl v názoru, že šlo o formu nátlaku nebo vydírání k prosazení francouzských požadavků před jednáním v Bruselu. Hlavním odpůrcem francouzských návrhů byla do té doby NSR. Určitě i tato otázka byla předmětem předchozího jednání de Gaulla s Adenauerem, a proto je možné se i domnívat, že tento nátlak mohl být mířen jinam. Oba partneři se mohli dohodnout, že jednání vyhrotí až na pokraj roztržky a rozpadu EHS. Úlohu neústupného by hrála Francie, protože de Gaulle se nemusel obávat vnitřní opozice ani vnějšího nátlaku, aby v poslední chvíli nabídl kompromis ve formě přístupu ostatních partnerů k politické unii, ve skutečnosti k úplnému podřízení se vedoucí roli francouzských a západoněmeckých monopolů. Nebo by to mohlo znamenat konec EHS, které má pro tyto monopoly význam jen tehdy, když plně slouží jejich zájmům a nikoliv, když ostatní její členové podporují zájmy hlavního konkurenta. Zájmy francouzských a západoněmeckých monopolů byly těsně spjaty a byly v rozporu se zájmy anglosaských monopolů.¹⁸¹

Rozpory se mezi oběma státy projeví i v otázce uznání Čínské lidové republiky de jure v lednu 1964. Gaullistická vláda ČLR uznala, zatímco bonnská vláda zaujala odmítavé stanovisko, stejně jako USA. Obě vlády také zaujaly odlišný přístup k obchodování se socialistickými zeměmi. Francie byla na rozdíl od NSR ochotna poskytnout socialistickým zemím v obchodních stycích úvěr i na více než pět let.¹⁸²

Na tiskové konferenci 4. února 1965 de Gaulle zdůraznil, že dokud nebude vyřešen německý problém, nemůžeme mluvit o míru v Evropě. To bude možné teprve tehdy, až Němci pochopí, že jeho řešení nespočívá v násilné změně hranic a novém

---

¹⁸⁰ Ort, 1990, 190

¹⁸¹ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

¹⁸² Ort, 1966, 71

zbrojení, ale pouze a výlučně ve smlouvách se všemi sousedy, jak západními, tak východními. Existence dvou německých států nepředstavuje žádné nebezpečí světového požáru, jak tvrdí Bonn, protože Západ a Východ mají dostatečné prostředky atomové síly. De Gaulle důrazně napomenul NSR, aby již neusilovala o obnovení předválečného Německa.

Přes všechny rozpory, ale de Gaulle stále věřil, že západoněmečtí politici pochopí, že NSR má svoje místo v Evropě, a nikoliv za Atlantikem, že si musí nejprve vyřešit své evropské záležitosti s evropskými státy a přispět k bezpečnosti a vzájemné spolupráci v Evropě. Do konce svého prezidenství nenašel de Gaulle v Bonnu plné porozumění pro svou „Evropu od Atlantiku po Ural“. U Adenauera, na konci jeho života, našel de Gaulle pro svoji politiku vůči Sovětskému svazu určité porozumění. I Adenauer uznal, že NSR musí také navázat spolupráci se Sovětským svazem, jestliže se nechce ocitnout v izolaci.¹⁸³

---

¹⁸³ Syruček, 2010, 210, 211

4. DE GAULLE A EVROPSKÁ UNIE

4.1 Integrační procesy v Evropě

Po druhé světové válce způsobil tlak komunistického bloku, že evropské mocnosti vzájemně spolupracovaly nejen vojensky, ale i ekonomicky. Evropská hospodářská spolupráce byla započata v této době vytvořením Rady Evropy, poradního shromáždění tvořeného zástupci národních parlamentů (1949), a Evropského sdružení uhlí a oceli (1951, ESUO).¹⁸⁴ Založení ESUO odstartovalo úvahy o uplatnění podobného integračního přístupu také v dalších odvětvích. Nadnárodní správa uhlí a oceli byla zúčastněnými aktéry (Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko) chápána i jako začátek možného politického sjednocení.¹⁸⁵

Na přelomu 50. a 60. let (tedy v době, kdy byl de Gaulle již podruhé u moci) došlo k významným změnám v procesu západoevropské integrace.¹⁸⁶ 27. března 1957 byly podepsány smlouvy o Evropském hospodářském společenství (EHS, nebo také Společný trh) a o Evropském společenství pro atomovou energii (EURATOM), které vstoupily v platnost 1. ledna 1958.¹⁸⁷ Členskými zeměmi bylo stejných šest zemí (tzv. Šestka), které vytvořily ESUO: Francie, NSR, Itálie, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko. K cílům EHS patřilo vytvoření společného trhu členských zemí, odstranění všech obchodních bariér mezi Šestkou, vytvoření společného vnějšího celního sazebníku, volný pohyb pracovních sil a kapitálu mezi členskými zeměmi a vytvoření stejných pracovních podmínek v oblasti EHS cestou vyrovnání mezd a sjednocení systémů sociálního pojištění, aniž by to vyvolalo nárůst nezaměstnanosti.¹⁸⁸

Pokud smlouva o EHS měla povznést nový celek šesti členských zemí na úroveň USA a SSSR, tak EURATOM měl zřejmě jako jeho doplněk zajistit Šestce dohnání těchto předních atomových velmocí i na poli atomové energie, v níž všechny země západní Evropy měly značné zpoždění ve srovnání s USA, SSSR a Anglií. Přes zdůrazňování mírového použití atomové energie, měl EURATOM Šestce zajistit také

---

¹⁸⁴ Gilbert, Large, 1991, 471

¹⁸⁵ Fiala, Pitrová, 2010, 65

¹⁸⁶ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁸⁷ Fiala, Pitrová, 2010, 69, 72

¹⁸⁸ Gilbert, Large, 1991, 472

nutné vyrovnání se uvedeným velmocem i po moderní vojenské stránce. Francie, která byla nejdále v oblasti atomového výzkumu, ale nestačila finančně sama nést obrovské náklady nutné především k mohutnému rozvoji výzkumu, našla v NSR, bývalém poraženém nepříteli, záruku finanční pomoci při těchto nákladných pracích. NSR měla po válce do roku 1954 zakázáno rozvíjet jakýkoliv atomový průmysl, a proto se ochotně chytla možnosti atomového výzkumu, rozvoje atomového průmyslu a výchovy kádrů v rámci smlouvy o Evropském společenství atomové energie. S mírovým využitím atomové energie se počítalo v programu EURATOMu zatím především v energetice, na poli atomových elektráren. Připojení smlouvy o EURATOMu ke smlouvě o EHS bylo možná taktikou. EURATOM tak pracoval víc v závětrí přílišné pozornosti, publicity a zůstával záležitostí daleko užšího kruhu politiků, odborníků a stratégů.¹⁸⁹

4.2 De Gaullovo a západoněmecké pojetí politické integrace

De Gaulle byl rozhodnut EHS podporovat a chtěl Francii aktivně zapojit do jeho budování. Vycházel z toho, že Francie je, mimo Sovětský svaz, jedinou uznávanou velmocí v Evropě a bude pro ni snazší ovlivňovat činnost společenství zevnitř, než zvenku.¹⁹⁰ Nově vzniklé EHS začalo v některých oblastech brzy ekonomicky konkurovat USA. Toho se snažil de Gaulle využít ve své protiamerické politice, ale většina členských zemí jeho protiamerická stanoviska nesdílela a navíc se obávala vojensko-politických důsledků roztržky s USA. Bylo i nutné, aby v rámci společné hospodářské politiky EHS nerozhodovaly zájmy jednotlivých členů, ale celku.¹⁹¹

Ve snaze oslabit jakoukoli nadnárodní tendenci v procesu evropské integrace navrhoval de Gaulle již v roce 1959, aby všechny rozhodovací pravomoci byly přeneseny z orgánů EHS na pravidelné schůzky ministrů zahraničí členských států.¹⁹² Bylo jasné, že politické sjednocování západoevropských zemí, které bylo začátkem 60. let stále naléhavější, může ohrozit de Gaullovy záměry při prosazování politiky „velikosti“ Francie.¹⁹³ V hospodářské oblasti nedocházelo k velkým potížím, protože hospodářská integrace mohla vycházet ze zkušeností velkých firem, které v té době již většinou působily i přes hranice jednotlivých států. Hlavním partnerem a zároveň

---

¹⁸⁹ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39.

¹⁹⁰ Ort, 1966, 59

¹⁹¹ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁹² Pečenka, et al. 1998, 150

¹⁹³ Kudrna, et al. 1988, 644

největším konkurentem byla pro Francii NSR.¹⁹⁴ Její hospodářská síla neumožňovala Francii převzít jednoznačně vedoucí pozici, a proto de Gaulle upřednostňoval zachování státní a národní identity účastnických zemí. Na druhou stranu mu bylo ale jasné, že v zájmu velmocenské politiky Francie je nutné vytvořit takovou společnou politickou platformu EHS, která by umožňovala vybudovat samostatnou politickou sílu konkurující USA a SSSR.¹⁹⁵ De Gaulle vždy zastával stanovisko pouhé spolupráce členských států a odmítal myšlenku vytváření řady nadstátních orgánů, které by řídily politiku a rozhodovaly o budoucnosti sjednocené Evropy, aniž by vlády zúčastněných států mohly jakkoli jejich rozhodování ovlivňovat, natož vetovat. V této otázce se jeho koncepce rozcházela s představami ostatních členů Šestky. V podstatě se vyhranila dvě základní stanoviska, pro která se používají označení, která jim přidělil světový tisk.

De Gaullovo pojetí bylo nazváno „Europe des Patries“ (Evropa vlastí).¹⁹⁶ De Gaulle zdůrazňoval samostatnost a suverenitu jednotlivých členských zemí. Domníval se, že Společenství by mělo mít pouze omezenou sféru působení, která by však Francii umožňovala profitovat z jejího členství,¹⁹⁷ čelit vzrůstajícímu vlivu NSR a vystupovat v mezinárodním měřítku jako mluvčí celé západní Evropy. Francouzská koncepce znamená vlastně vytvoření konfederace.

Západoněmecká koncepce se vyslovuje pro vytvoření nadnárodních politických orgánů a federativní zřízení.¹⁹⁸ Byla nazvána německým výrazem „Vaterland Europa“ (Vlast Evropa) a představovala vytvoření nového nadstátu (superstátu). Toto druhé pojetí zastávala většina ostatních členů Šestky, včetně NSR, které vyhovovalo nejlépe, protože v tomto superstátu by jí její hospodářská i početní převaha zajistila vedoucí postavení. V důsledku druhé světové války byla řada suverénních práv NSR silně okleštěna. Jednotným státem by se vyřešily pro západoněmecké monopoly složité mezinárodněprávní otázky dosud spojované s válkou, zmizely by i problémy členství v OSN a jiných mezinárodních organizacích. Toto stanovisko zaujímaly i menší členské státy, protože přijetím „francouzské“ varianty by se staly druhořadými spojenci,

---

¹⁹⁴ Ort, 1966, 60

¹⁹⁵ Kudrna, et al. 1988, 644

¹⁹⁶ Ort, 1966, 63

¹⁹⁷ Fiala, Pitrová, 2010, 85

¹⁹⁸ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

zatímco v nadstátu by měly stejné možnosti jako větší státy, nebyla by možná jejich diskriminace a počítalo by se vůči nim i s určitou benevolencí.¹⁹⁹

4.3 Bonnský summit 1961

Po velmi dlouhých a těžkých jednáních se de Gaullovi podařilo 10. února 1961 na summitu představitelů členských zemí v Bad Godesbergu u Bonnu předložit plán vnitřní reformy evropských společenství. Navazující summit v Bonnu 18. července 1961 rovněž potvrdil ochotu zemí zabývat se otázkou spolupráce v oblasti zahraniční politiky a dalšími souvisejícími body budoucího směřování k „politické unii“.²⁰⁰ V Bonnu byla vyhlášena společná deklarace, ve které bylo rozhodnuto pokračovat v rozvíjení politické spolupráce k sjednocení Evropy a v postupujícím vývoji evropských společenství.²⁰¹ Deklarace vzbudila mnoho nadějí. Tisk a veřejné mínění v ní viděly akt zrodu politické Evropy při respektování Evropských společenství a Atlantické aliance. Na první pohled to vypadalo, že se povedl důležitý krok v budování Evropy, ale ve skutečnosti se jednalo pouze o vyhlášení úmyslu. Šestka nepřijala žádné konkrétní rozhodnutí.²⁰²

Deklarace obsahovala tři body. V prvním bodě se zdůrazňovala „vůle k jednotě“, která má vyrůst z dosavadních smluv a institucí. Ve druhém bodě se dohodlo, že se budou konat pravidelné schůzky představitelů členských zemí, jejichž cílem bude sladování jejich politiky, a spolupráce bude rozšířena i do oblasti školství, kultury a vědy. Třetí bod obsahoval vytvoření zvláštní komise²⁰³ (Fouchetův výbor), jejímž úkolem bylo hledat možnosti sblížení stanovisek jednotlivých zemí²⁰⁴ a vypracovat statut politického společenství jako doplňku již existujícího Evropského hospodářského společenství. Jejím předsedou se stal Christian Fouchet, blízký spolupracovník de Gaulla,²⁰⁵ který v letech 1958 až 1962 působil jako francouzský velvyslanec v Dánsku.²⁰⁶

---

¹⁹⁹ Ort, 1966, 63, 64

²⁰⁰ Fiala, Pitrová, 2010, 83

²⁰¹ Ort, 1966, 64

²⁰² Gerbet, 2004, 177

²⁰³ Ort, 1966, 64

²⁰⁴ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

²⁰⁵ Ort, 1990, 188

²⁰⁶ Pečenka, 1998, 150

4.4 Fouchetovy plány

29. listopadu 1961 předložila komise tzv. Fouchetův plán (Návrh smlouvy o Evropské politické unii), jehož podstatou byla konstrukce unie států pracující na principu mezivládní konference, ve které by se rozhodovalo jednomyslně. Institucionální rámec společenství měla tvořit Rada států složená z ministrů zahraničních věcí, sekretariát se sídlem v Paříži, mezivládní výbory a Shromáždění delegátů, jmenované parlamenty jednotlivých zemí.²⁰⁷ Zpráva Fouchetova výboru byla určitým kompromisem mezi francouzským a západoněmeckým stanoviskem. Západoněmecká vláda z taktických důvodů otevřeně proti návrhům Fouchetova výboru nevystoupila, ale hodlala předložit řadu doplňků, které by původní plán značně změnil.²⁰⁸ Přijetí plánu bylo ale poznamenáno obavami ostatních členských zemí z možného posílení postavení Francie a z oslabení nadnárodního principu řízení. Plán byl proto z iniciativy de Gaulla znovu upraven (tzv. druhý Fouchetův plán), ale ani tento projekt nebyl pro ostatní členské země přijatelný.²⁰⁹ V novém návrhu se prakticky neobjevily ty kompromisní momenty, které byly obsaženy v předcházejícím návrhu. Nový návrh popírá jakýkoliv dojem nadnárodnosti. Podle něho by mělo dojít ze strany nové „unie“ ke koordinaci zahraniční politiky i ostatních oblastí při zachování zásady jednomyslnosti v rozhodování. Tomuto novému orgánu by měly být připsány i dosavadní hospodářské instituce (EHS, ESUO a EURATOM). Nový návrh zcela opomíjí NATO a nezmiňuje se o vztahu navrhované unie k tomuto existujícímu vojensko-politickému bloku.²¹⁰ Kolem jednání komise a dvou pojetí politického sjednocení se rozvinuly rozsáhlé diskuze a polemiky.²¹¹ Rozpory však překonány nebyly a Fouchetova komise se do roka rozpadla.²¹²

Tato etapa byla definitivně ukončena de Gaullovou tiskovou konferencí 15. května 1962, na které de Gaulle znovu formuloval francouzské stanovisko k této otázce.²¹³ Odmítl nadnárodní instituce a opět zdůraznil, že základním kamenem evropské integrace musí být jednotlivé státy.²¹⁴ Chtěl, aby byly vytvořeny politická

---

²⁰⁷ Fiala, Pitrová, 2010, 83

²⁰⁸ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

²⁰⁹ Fiala, Pitrová, 2010, 83

²¹⁰ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

²¹¹ Ort, 1966, 64

²¹² Ort, 1990, 188

²¹³ Ort, 1966, 65

²¹⁴ Ort, 1990, 189

komise, komise obrany a kulturní komise, stejně jako je již vytvořena hospodářská komise v Bruselu, která studuje společné otázky a připravuje rozhodnutí šesti vlád. Tyto komise budou postupovat po této stránce podle podmínek, které jsou vlastní jejich oblasti.²¹⁵ Rozsáhlé úvahy o různých komisích, ve kterých počítal i s evropským parlamentem ve Štrasburku, uzavřel výzvou: „Přinejmenším však si musíme začít zvykat žít a jednat společně.“²¹⁶ Na tiskové konferenci velmi silně de Gaulle kritizoval atlantickou integraci. Obvinil zastánce západoněmecké koncepce, že si zahrávají se Spojenými státy. „Integrovaná Evropa, v níž by nebylo politiky, by se dostala do závislosti na někom z vnějšího světa, kdo ji má. Mohl by se objevit nějaký federalizátor, ale ne evropský. To možná někdy, za určitých okolností inspiruje určité návrhy toho či onoho stoupence integrace Evropy.“²¹⁷

De Gaullovy názory ale narážely na odpor i v samotné Francii, který vyvrcholil odchodem ministrů MRP²¹⁸ z nové Pompidouovy vlády, ale ti byli hned nahrazeni generálovými přívrženci.²¹⁹ De Gaulle se ale nehodlal vzdát svých plánů dosáhnout alespoň částečné realizace Fouchetových návrhů a začal usilovat o vybudování spojení na ose Paříž-Bonn. Na jedné straně mu šlo o zahájení spolupráce mezi dvěma největšími členy „malé Evropy“ v oblasti politické, vojenské a kulturní a na druhé straně šlo o zajištění západoněmecké podpory proti vstupu Velké Británie do EHS.

Rok 1961 bychom tedy mohli charakterizovat jako rok iniciativy v oblasti politické integrace Evropy a rok 1962 jako rok francouzsko-západoněmeckého sblížení.²²⁰ Léta 1963 až 1969 je pak možné označit obdobím krize Společenství.²²¹

---

²¹⁵ Ort, 1966, 65

²¹⁶ Ort, 1990, 189

²¹⁷ Gerbet, 2004, 181

²¹⁸ MRP – Lidové republikánské hnutí. Francouzská křesťanskodemokratická strana založená v listopadu 1944, rozpuštěna v roce 1967.

²¹⁹ Ort, 1990, 189

²²⁰ Ort, 1966, 66

²²¹ Fiala, Pitrová, 2010, 86

4.5 Krize společenství

4.5.1 Francouzské veto pro vstup Velké Británie do EHS

Vstup Velké Británie do EHS by znamenal konec francouzských plánů na hegemonii ve sjednocené Evropě. Francie zaujímala v rámci EHS svou ekonomickou silou druhé místo za NSR a svou politickou převahou si mohla zajistit vedoucí postavení ve společenství, ale v případě členství Velké Británie by její výsadní postavení ve společenství skončilo. Proto také Velká Británie byla ve svém úsilí vstoupit do EHS podporována ze strany USA, kterým se nelíbilo, že by ve vznikajícím evropském uskupení bez vlivu Velké Británie převládaly protiamerické tendence.²²² Spojené Státy tedy vyzývaly Británii k navázání užších vazeb s evropskými společenstvími a především s Francií. USA z obavy ze vzrůstajícího nebezpečí sovětské agrese měly zájem o posílení evropských bezpečnostních a politických vazeb.²²³ Mezi americkou koncepcí (uchovat si a ještě upevnit vedoucí roli v západní alianci) a koncepcí de Gaulla (odpoutat se od závislosti na USA a provádět politiku lépe odpovídající zájmům západoevropských monopolů) kompromis nebyl snadný.²²⁴

22. ledna 1963 byla v Paříži de Gaullem a Adenauerem podepsána francouzsko-západoněmecká smlouva o spolupráci (elysejská smlouva), o které již píše v předchozí kapitole. Smlouva počítala s pravidelnými schůzkami šéfů vlád dvakrát do roka a ministrů každé tři měsíce, aby bylo možné rozvíjet spolupráci v oblasti zahraničních věcí, obrany a kultury. Počítala také s ustavením komise, která měla podporovat výměny mladých. Před každým důležitým zahraničněpolitickým rozhodnutím mělo dojít ke konzultaci obou vlád. Smlouva se ale setkala s nepříznivým ohlasem v Německu,²²⁵ kvůli kterému Němci připojili již k uzavřené smlouvě politickou preambuli, která potvrdila sepětí německé zahraniční politiky se Spojenými státy. Ještě než došlo k podpisu této smlouvy, zaujal de Gaulle na tiskové konferenci Rady ministrů 14. ledna 1963 zásadní stanovisko k žádosti Velké Británie ke vstupu do EHS. Zásadně odmítl nejrůznější britské požadavky a k celému jednání vyslovil francouzské veto.²²⁶

---

²²² Ort, 1966, 67

²²³ Fiala, Pitrová, 86, 87

²²⁴ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

²²⁵ Gerbet, 2004, 182

²²⁶ Ort, 1966, 68 - 70

De Gaullovo veto výrazně zhoršilo vztahy uvnitř Společenství. Nesouhlasila s ním ani Komise, která vedla rozhovory o přistoupení, ani ostatní členské státy. Veto²²⁷ bylo pro všechny demotivující, protože kromě samotného faktu, že mimo Francii neměl vlastně nikdo námitky proti vstupu Británie do EHS, se všichni zabývali dlouhou dobu nereálnou věcí. Ukončení rozhovorů s Velkou Británií znamenalo i zastavení jednání s ostatními zeměmi, které v průběhu roku 1962 o zahájení rozhovorů požádaly (Španělsko, Portugalsko, Norsko). Veto se stalo významným impulsem prohloubení krize ve Společenství.²²⁸

Počátkem roku 1964 pak de Gaulle odmítl snahy NSR o politické zapojení Šestky do širě pojatého atlantického rámce, ve kterém by i nadále připadla velmi významná úloha USA.²²⁹ Přesto se v Bruselu podařilo 8. dubna 1965 podepsat tzv. Slučovací smlouvu, která vstoupila v platnost 1. července 1967. Tři do té doby samostatně existující společenství (ESUO, EHS, EURATOM) byla sloučena pod názvem Evropská společenství. Byla spravována jednou Komisí a jednou Radou. Podařilo se tím zpřehlednit celý proces integrace a zefektivnit chod evropských institucí.²³⁰

4.5.2 De Gaullova snaha o začlenění zemědělství do EHS

Jedním z nejspornějších kroků společenství bylo vytvoření společné zemědělské politiky jako součásti společného trhu.²³¹ Již v Římských smlouvách se počítalo s vytvořením společného evropského trhu pro zemědělské produkty. Na odbourání cel pro zemědělské produkty mezi členskými zeměmi měla zájem především Francie, která chtěla získat přístup na německý trh. Jednání o společné zemědělské politice začala roku 1960.²³²

Hluboké rozpory uvnitř EHS mezi Francií a většinou ostatních členských zemí, především NSR, vznikly v otázce cen zemědělských produktů. Francie měla na vyřešení zemědělské otázky v rámci společného trhu mimořádný zájem, a proto jejich vyřešení

---

²²⁷ Označení „veto“ není úplně přesné, přestože se v tomto případě běžně používá. Británie byla totiž odmítnuta dříve, než podala oficiální žádost o členství. V roce 1961 pouze požadovala zahájení rozhovorů o jejím vstupu. Oficiální žádost podala až 10. 5. 1967. (Fiala, 88)

²²⁸ Fiala, Pitrová, 2010, 89

²²⁹ Ort, 1966, 73

²³⁰ Fiala, Pitrová, 2010, 90

²³¹ Fiala, Pitrová, 2010, 440

²³² Pečenka, 1998, 480

požadovala jako podmínku své další aktivní spoluúčasti v EHS.²³³ Na tiskové konferenci 29. července 1963 se de Gaulle zmínil o příštím vývoji v EHS a vyslovil ultimátum, že buď bude do konce roku vyřešena společná zemědělská politika, nebo EHS zmizí.²³⁴ V roce 1964 nekonečná jednání, běžně označovaná jako bruselský maratón, umožnila v prosinci najít kompromisní dočasné východisko. Definitivní rozhodnutí mělo pak být nalezeno do konce března 1965.²³⁵ K 1. červenci 1965 měla dočasná dohoda o financování zemědělské politiky skončit. Proto se komise pod předsednictvím profesora W. Hallsteina rozhodla předložit projednávané otázky v tzv. balíku. Tato „balíková jednání“ byla založena na kompenzačním principu, kdy nevýhody pro jednotlivé členské státy v nějaké oblasti byly vyrovnány výhodami zase v jiné oblasti. V tomto případě šlo o situaci, kdy do jednoho jednacího balíku se dostalo projednávání zavedení vlastních příjmů Společenství z cel a dovozních přírážek (s tímto nesouhlasila především Francie), dále zavedení prvních pravomocí ve finanční oblasti pro Evropský parlament (bylo zařazeno na přání Nizozemska) a zavedení vysoce stanovených zemědělských cen (bylo pro Francii výhodné). De Gaulle sice chtěl získat výhody v podobě navýšených zemědělských cen, ale ne za cenu posílení vlivu Komise a Evropského parlamentu.

Od 1. ledna 1966 měla být při hlasování ve vybraných oblastech společné zemědělské politiky, dopravy a obchodní politiky používána kvalifikovaná většina. De Gaulle proto věděl, že francouzské zájmy musí do konce roku 1965 prosadit,²³⁶ a to všemi možnými prostředky. Uvědomoval si, že bouřlivé diskuze o zemědělských problémech jsou pouze zástěrkou skutečných rozporů v politické oblasti a od svého stanoviska nemínil ustupovat.²³⁷ Proto se Francie rozhodla Hallsteinovy návrhy odmítnout a 30. června 1965 na bruselském zasedání Rady ministrů zemědělství navrhla projednávat jednotlivé položky „balíku“ samostatně. Na to ostatní členské země nepřistoupily a Francie odmítla další projednávání zemědělských otázek.²³⁸ Francouzský ministr zahraničních věcí Couve de Murvill, který jednání předsedal, jednání přerušil a Francie se přestala účastnit činnosti hlavních orgánů EHS. Francie tak

---

²³³ Ort, 1966, 73

²³⁴ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

²³⁵ Ort, 1966, 73

²³⁶ Fiala, Pitrová, 2010, 92, 93

²³⁷ Ort, 1966, 74

²³⁸ Fiala, Pitrová, 2010, 93

chtěla zamezit vývoji, který připravovala Hallsteinova komise, kdy se měla zvětšit pravomoc orgánů EHS na úkor jednotlivých vlád členských států.²³⁹ 1. července Francie oficiálně ohlásila začátek krize ve Společenství, která se vepsala do dějin jako tzv. politika prázdných křesel. Krize trvala celkem sedm měsíců, kdy nebylo možné přijímat novou evropskou legislativu, protože Rada nebyla bez francouzské účasti kompletní.²⁴⁰

Na tiskové konferenci 9. září 1965 de Gaulle řekl, že krize v Bruselu odhalila dvě věci: vytrvalou neochotu začlenit zemědělství do společného trhu a nedostatky smluv o založení Evropského hospodářského společenství (smlouvy o ESUO, EHS a EUROATOM), které dostatečně nepřihlížely k zemědělským otázkám.²⁴¹ De Gaulle zde dále stanovil podmínku, že všechna přijímaná rozhodnutí musí být schvalována jednomyslně, což bylo v rozporu se zakládajícími smlouvami a jenom se tím zostřilo napětí mezi Hallsteinem a francouzským prezidentem.²⁴² De Gaulle odmítal, aby „evropská federace byla řízena jakýmsi technokratickým aparátem bez vlastní a odpovědnosti“ a zdůrazňoval, že Francie předkládá plán organizované spolupráce států, která by pravděpodobně vyústila v konfederaci. Toto pojetí by podle něho umožnilo účast i Velké Británie a Španělska, které nechtějí ztratit svoji svrchovanost a v budoucnu by tento plán umožnil, aby bylo dosaženo dohody o celé Evropě. De Gaulle se tak zde vrátil ke své myšlence Evropy od Atlantiku po Ural, o které uvažoval již za války a kterou nepřestal zdůrazňovat i v poválečném období. Měl totiž zvýšený zájem i o spolupráci se socialistickými státy, kde viděl pro Francii velmi dobré perspektivy.²⁴³

4.5.3 Lucemburský kompromis

25. - 26. října 1965 vyzvaly členské státy Francii k návratu do evropských institucí. Krize ale pokračovala až do ledna 1966, kdy byl ve dnech 28. - 29. ledna přijat tzv. Lucemburský kompromis, což byla v podstatě politická dohoda členských zemí Společenství. Podstatou dohody bylo zachování textu zakládajících smluv, ale s možností uplatnit při hlasování v Radě ministrů faktické veto. Dále byl vypracován dokument Prohlášení o vztazích mezi Komisí a Radou, kterým bylo Komisi odebráno její vedoucí postavení. Komise musela všechny předkládané návrhy nejprve konzultovat

---

²³⁹ Ort, 1966, 74

²⁴⁰ Fiala, Pitrová, 2010, 93, 94

²⁴¹ Ort, 1966, 74, 75

²⁴² Fiala, Pitrová, 2010, 94

²⁴³ Ort, 1966, 75, 76

ve výborech s jednotlivými členskými zeměmi, než je mohla předložit Radě, aby tak zabránila zablokování návrhu vetem. Tím došlo ke zpomalení a omezení další integrace. V těchto podmínkách se Komisi nepodařilo prosadit koncepci vlastních příjmů. Francouzští zástupci se od tohoto zasedání opět začali zúčastňovat práce v evropských institucích. 11. května 1966 bylo dosaženo dohody o společné zemědělské politice. 10. května 1967 požádala Velká Británie (následně pak i Irsko, Dánsko a Norsko) oficiálně o vstup do Evropských společenství.²⁴⁴

4.5.4 Druhé veto pro vstup Velké Británie do EHS

16. května 1967 na své tiskové konferenci vyjádřil de Gaulle vážné pochybnosti, zda existují podmínky k realizaci britského vstupu do EHS. Poukázal na slabé postavení britské libry sterlingů, která se podstatně lišila od měn ostatních členských států EHS. Upozornil i na řadu dalších problémů, jako britskou snahu revidovat dohody EHS do oblasti zemědělství, přednostní vztahy Velké Británie s Britským společenstvím a hluboké změny, které by pro další vývoj EHS znamenaly jeho rozšíření o Velkou Británii, která je „atlantickou zemí“ se zásadně odlišnými zájmy. De Gaulle opakoval návrh na přidružení a doporučil vyčkat, až se poměry změní natolik, že se členství Velké Británie v EHS stane přijatelným.²⁴⁵

Na tiskové konferenci 27. listopadu 1967 vyslovil de Gaulle vůči britskému členství druhé veto. Na tiskové konferenci de Gaulle zopakoval svoje zásadní výhrady proti vstupu Británie a v podstatě se vyslovil i proti samotnému zahájení jednání s Velkou Británií. Tím zhatil plány Británie, která doufala, že v průběhu jednání se jí podaří kolem sebe shromáždit síly ostatních pěti zemí EHS a Francii nakonec donutí k souhlasu s přijetím do EHS. Na zasedání ministerské Rady EHS 18. prosince 1967 formuloval Couve de Murville konečné stanovisko k této otázce takto: „Odmítáme nyní jednat, protože britské hospodářství není dostatečně silné, aby se mohlo připojit, a nejméně do jednoho roku nebudeme vědět, jaký bude účinek devalvace.“ V usnesení z tohoto zasedání byl tento závěr zafixován, i když bylo zároveň konstatováno, že ostatní členové EHS vyjádřili názor, že jednání by mohla pokračovat zároveň s probíhajícím procesem konsolidace britské ekonomiky.²⁴⁶

---

²⁴⁴ Fiala, Pitrová, 2010, 94-96

²⁴⁵ AMZV ČR, TO-T 1965-1969, Velká Británie, k. 4.

²⁴⁶ AMZV ČR, TO-T 1965-1969, Velká Británie, k. 4.

Britská diplomacie uvítala iniciativu zemí Beneluxu z poloviny ledna 1968. Jejím hlavním smyslem bylo udržovat nadále kontakty mezi zeměmi EHS a čtyřmi žadateli o vstup, a tím usnadnit jejich pozdější přijetí. S tímto cílem měla být rozvíjena spolupráce zvláště v oblastech, které jsou upraveny Římskou smlouvou, jako je například nová technika. Důležitou součástí tohoto návrhu byla myšlenka pravidelných konzultací o politických otázkách. Tento plán se ale setkal s odporem de Gaulla a i ve stanovisku NSR byly značné pochybnosti.

Pro své členství v EHS se Velká Británie snažila získat podporu NSR. Chtěla, aby se NSR angažovala v nátlaku na Francii. Ale stanovisko NSR, i když se stále NSR vyslovovala pro vstup Británie do EHS, nikdy nešlo tak daleko, aby se dalo kvalifikovat jako nátlak na Francii. Němci spíše radili Britům k pomalému postupu, přicházeli s kompromisními návrhy, jako je myšlenka přidruženého členství apod. Pozice NSR byla v otázce vstupu Velké Británie do EHS stále dvojaká. I když se v hlavních rysech podřizovala francouzské linii, vystoupila i s vlastní iniciativou, která částečně vycházela vstříc Británii. Na zasedání ministerské Rady EHS v Bruselu 29. února 1968 formulovala NSR svůj návrh na zvláštní uspořádání mezi členy EHS a čtyřmi státy, které žádaly o přijetí. Tento návrh předpokládal postupné snižování celních překrad mezi všemi deseti státy a v podstatě vyúsťoval ve vytvoření oblasti volného obchodu. Západní Německo si sice přálo, aby Británie byla do EHS přijata, ale i ono počítalo s tím, že k tomu dojde až později, tj. počátkem 70. let. Britský časopis „The Economist“ připomněl, že nelze dosti dobře obviňovat Němce z toho, že nehájí britské zájmy a že je třeba vycházet z pochopení skutečnosti, že NSR hájí především zájmy svoje. Zachování EHS je pro NSR důležitější, než jeho rozšíření o další členy. De Gaulle si plně uvědomoval, že Británie svým vstupem do EHS sleduje především své mocenské zájmy, a proto se stavěl proti návrhu Beneluxu i proti plné realizaci návrhů NSR.²⁴⁷

Období let 1958 až 1969 bylo ovlivněno osobností generála de Gaulla a jeho vůlí vnutit své koncepce často rozhádaným partnerům: Evropa států proti Evropě nadnárodní, evropská Evropa proti atlantické Evropě. Krize Společenství trvala až do konce šedesátých let, ale přesto se podařilo do této doby vytvořit celní unii. Rozpory se objevily nejen v otázkách ekonomických, ale zejména ve fungování institucí

---

²⁴⁷ AMZV ČR, TO-T 1965-1969, Velká Británie, k. 4.

Společenství, v otázce možnosti politické unie, vztahů s USA a rozšíření Společenství o další země, především o Velkou Británii.²⁴⁸ V roce 1969 odešel de Gaulle z evropské, ale i francouzské politiky a novým francouzským prezidentem se stal Georges Pompidou.²⁴⁹

---

²⁴⁸ Gerbet, 2004, 157

²⁴⁹ Fiala, Pitrová, 2010, 97

5. DE GAULLE A KOLONIE

Koloniální otázka zastávala vždy mimořádně významnou úlohu ve francouzské politice. Francie vlastnila druhé největší koloniální panství, což jí dlouhou dobu zajišťovalo její velmocenské postavení. Proto se snažila udržet koloniální impérium za každou cenu. Koloniální impérium jako znak velmoci chápalo i francouzské obyvatelstvo. To významně pomáhalo mocenským kruhům prosazovat tvrdou politiku vůči koloniím, aniž by to vyvolalo větší odpor v zemi.²⁵⁰

Význam impéria po roce 1940 vzrostl, přestože polovina jeho mateřského území byla okupována Němci. De Gaulle stále sázel na impérium a doufal, že se k němu připojí. Ve skutečnosti přešla do gaullistického tábora v roce 1940 jen Francouzská rovníková Afrika, ale i ta poskytla de Gaullovi základnu mimo Londýn.²⁵¹

V meziválečném období začalo docházet ve světě k dekolonizačnímu procesu. Francii byl svěřen mandát ke správě Sýrie a Libanonu a převzala bývalé německé kolonie Togo a Kamerun.²⁵² Hlavním impulzem dekolonizace pak byla druhá světová válka a nástup Spojených států jako první světové velmoci. Již v létě 1941 bylo v Atlantické chartě zakotveno právo pro všechny národy vybrat si svou formu vlády.²⁵³ Američané důsledně prosazovali politickou samostatnost kolonií. V této souvislosti usilovali o všestrannou aplikaci doktríny „otevřených dveří a hospodářské soutěživosti“, tj. o likvidaci výlučného práva metropolí hospodářsky vykořisťovat své državy a o zajištění rovného přístupu ke všem zdrojům koloniálního světa.²⁵⁴ Také Organizace spojených národů, která byla založena ke konci druhé světové války s cílem udržet do budoucna mír a bezpečnost ve světě, postavila právo na sebeurčení národů jako jeden ze svých pilířů. Spojené státy hned po ukončení druhé světové války naléhaly na Velkou Británii a Francii, což byly dvě největší koloniální velmoci, aby opustily svá koloniální impéria. Protože obě země byly po válce hospodářsky a vojensky závislé na USA, nezůstal tento nátlak bez vlivu na koloniální politiku těchto zemí. Oslabení Velké Británie a Francie důsledkem války a mezinárodní tlak na dekolonizaci ovlivnily i

---

²⁵⁰ Ort, 1966, 86

²⁵¹ Jackson, 2006b, 304

²⁵² Kudrna, et al. 1988, 552

²⁵³ Pečenka, et al. 1998, 102

²⁵⁴ Nálevka, 2004, 21

rozvoj národněosvobozeneckých hnutí v koloniích. Vůči koloniím uplatňovaly obě velmoce odlišnou strategii.

Velká Británie v podstatě upustila od tradiční koloniální politiky, ale snažila se zachovat v bývalých koloniích alespoň svůj hospodářský, kulturní a politický vliv a rozšířila o ně Britské společenství (Commonwealth)²⁵⁵

Francie naopak prosazovala politiku co nejužšího připoutání kolonií, mnohdy hraničící až s jejich asimilací. Právě v tomto odlišném přístupu ke koloniím je možné vidět příčinu neúspěchu Francouzského společenství a poměrnou stabilitu Britského společenství.²⁵⁶

Francouzská koloniální politika se tak nacházela ve velmi obtížné situaci. V podstatě již v roce 1941 uznal de Gaulle na Blízkém východě nezávislost Sýrie a Libanonu v souvislosti s bojem proti vlivu vichystické administrativy v této oblasti.²⁵⁷ V roce 1943, kdy Spojenci dobyli severní Afriku od Vichy, mohl pak de Gaulle zřídit svou základnu tam.²⁵⁸ Od roku 1943 sílily národněosvobozenecké tendence ve francouzských severoafrických koloniích Alžírsku, Maroku a Tunisku.²⁵⁹

5.1 Konference v Brazzaville

Dne 3. ledna 1944 se v Brazzaville sešla konference, jejíž jednání zahájil sám generál de Gaulle. Řešila potřebu reorganizace francouzské koloniální říše²⁶⁰ a týkala se statutu kolonií. Obsah projevu byl ale velmi mlhavý: chtěl „výkon francouzské suverenity postavit na nové základy“ a příslušnost k impériu ani nezmiňoval, protože to se rozumělo samo sebou. De Gaulle později udělal ze svého projevu jakousi chartu zvěstující budoucnost.²⁶¹ Cílem reformy však bylo nalézt způsob, jak připoutat obyvatelstvo kolonií úžeji k Francii, zachovat budoucnost impéria a nikoliv připravit jeho zrušení.²⁶² Na konferenci byly zastoupeny pouze francouzské kolonie v Africe, ale již ne z jiných částí světa, jako byly například Indočína, Blízký východ a další. Ještě větším problémem ale bylo to, že o koloniích jednala jen francouzská administrativa a

---

²⁵⁵ volné sdružení Velké Británie a jejích bývalých kolonií a dominií

²⁵⁶ Pečenka, et al. 1998, 102

²⁵⁷ Kudrna, et al. 1988, 600

²⁵⁸ Jackson, 2006b, 304

²⁵⁹ Kudrna, et al. 1988, 600

²⁶⁰ Ort, 1968, 20

²⁶¹ Ferro, 2007, 410

²⁶² Jackson, 2006b, 304

ne představitelé domácího obyvatelstva. Jednání tak mělo omezený a jednostranný charakter s tím, že nejdůležitější politické doporučení vylučovalo jakoukoliv autonomii i v dlouhodobé perspektivě.²⁶³

Plevenův²⁶⁴ projev na konferenci byl ve znamení asimilace národů kolonií s Francií, které si dle něho nepřály nic jiného než nezávislosti Francie, aby je vedla po etapách k úplnější osobitosti a politickému osvobození, ovšem v rámci velké Francie. Ve svém projevu používal mlhavé formulace, pokud jde o tento etapovitý postup. Pleven se ve svém projevu snažil nepoužívat slovo kolonie. De Gaulle ve svém vystoupení hovořil o tom, že „nemůže být žádného pokroku, jestliže lidé, kteří žijí na své rodné půdě, by z ní nemohli mít prospěch materiální a morální, jestliže by si nemohli řídit své vlastní záležitosti. Hle, to je úkol Francie“. Právě tato neméně mlhavá slova de Gaulla byla přijata národy Černé Afriky jako příslib vývoje k stále širší svébytnosti. Konference v Brazzaville ukázala, že francouzská buržoazie si uvědomovala ohrožení svých koloniálních pozic v Černé Africe, nechtěla však učinit vůči nim zásadní změnu ve své politice.²⁶⁵

5.2 Britsko-francouzský konflikt v Sýrii a Libanonu

V květnu 1945 začala ale Francie na Blízkém východě opět posilovat své vojenské jednotky, což se především v Sýrii neobešlo bez ozbrojených střetnutí s britskými oddíly. Situace se mohla vyostřit v konflikt s Velkou Británií, která těžila z likvidace francouzského koloniálního panství v této oblasti.²⁶⁶ Francouzské jednotky byly totiž napadeny místním obyvatelstvem, které se obávalo o nedávno získanou nezávislost. Francouzské vojsko použilo na svoji obranu dělostřelectvo i letectvo. Ministerský předseda Churchill zaslal de Gaullovi ráznou nótu, žádající v zájmu rychlého urovnání aféry a udržení míru okamžité zastavení střelby a stažení francouzských vojsk do kasáren. To, co se zdálo být lokálním koloniálním incidentem se rozrostlo na mezinárodní otázku a současně otázku arabskou tak, že byl svolán panarabský kongres do Káhiry. Francouzská veřejnost i vláda byly vystoupením Velké Británie dotčeny. 4. června 1945 de Gaulle ve svém projevu k tisku zdůraznil, že

---

²⁶³ Ort, 1968, 21

²⁶⁴ francouzský komisař pro kolonie

²⁶⁵ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39.

²⁶⁶ Kudrna, et al. 1988, 600

Francie stále vede věci v Sýrii a Libanonu směrem k postupnému uskutečnění úplné nezávislosti těchto států, jak se k tomu dobrovolně smluvně zavázala a mír bude v této oblasti udržen. Nová vojska tam přišla pouze na výměnu, navíc Francie tam má pouhých 5 tisíc vojáků, kdežto Anglie 600 tisíc. Konflikt byl urovnán ještě dříve, než došla Churchillova nóta.

Do věci pak zasáhla sovětská vláda, urgující rychlé a mírné řešení a prezident Truman. Francouzská vláda chtěla syrskou a libanonskou otázku vyřešit rozhodnutím „velkých pěti“, kdežto Britové se klonili k názoru, že její vyřešení spadá do kompetence tří zúčastněných států, tj. Velké Británie, Francie a Spojených států. 5. června odpověděl Churchill v Dolní sněmovně na de Gaullovo tiskové interview smířlivě a snažil se vysvětlit různá opatření zdánlivě protifrancouzská. Nato 8. června přinesl tisk komuniké úřední francouzské tiskové kanceláře France-Presse. Tato zpráva polemizovala s prohlášením britského ministerského předsedy. Především konstatovala, že se vůbec nezmínil o dohodě Lyttleton²⁶⁷ - de Gaulle z 23. července 1941, ohledně udržování pořádku v Sýrii francouzskými silami. Tato dohoda byla podle nich Anglií porušena. Dále komuniké konstatovalo, že Britové ozbrojili syrskou a libanonskou policii a četnictvo, což Churchill nepopřel, a tím pomohli protifrancouzským výtržnostem. Churchill se navíc ani nezmínil, že Anglie poslala do Sýrie celou další divizi. Svým vystoupením Churchill jen utvrdil Francouze v přesvědčení, že v Sýrii byla uplatněna protifrancouzská politika Velké Británie. Britský postup byl nazýván násilím a komuniké vyčítalo britské vládě postup ohledně ultimativního vyzvání, aby francouzská vláda zastavila boje v Sýrii. Komuniké dále mluvilo o těžké a nebezpečné situaci Velké Británie v arabských státech, která své pozice drží toho času jen vojenskou silou, jakýmsi monopolem na Blízkém Východě a propagandou. Proto si Francie přeje, aby otázka Sýrie a Libanonu byla řešena všemi velmocemi. Dle komuniké nemůže jít Francie vyjednávat do Anglie, pokud ta ohrožuje její vojska a nedodrží smlouvu, kterou podepsala.²⁶⁸

---

²⁶⁷ ministr pro Střední Východ v letech 1941 až 1942

²⁶⁸ AMZV ČR, zprávy ZÚ 1945-1946, Paříž

5.3 Dekret z 22. srpna 1945

22. srpna 1945 přijala prozatímní francouzská vláda dekret, podle kterého zámořská území vyšlou do Ústavodárného shromáždění poslance. I když šlo o nerovné postavení oproti metropoli (např. za celou AOF²⁶⁹ s 18 milióny obyvateli bylo pět poslanců), samotný fakt, že byla tímto přiznána určitá práva dříve naprosto bezprávných kolonií, byl výrazem převratných změn ve světě a v koloniích. Poprvé ve své historii měly tyto země své poslance.²⁷⁰

5.4 Válka v Indočíně

Dekolonizační proces postoupil nejdále v Indočíně, kde se pod tlakem národněosvobozeneckého boje francouzské panství zcela hroutilo. Na základě rozhodnutí postupimské konference byl jih Francouzské Indočíny obsazen britskými a sever čínskými vojsky, které měly za úkol odzbrojit japonské jednotky a zajistit dočasnou správu obsazeného území.²⁷¹ V srpnu 1945 odejel de Gaulle, který v té době byl předsedou francouzské prozatímní vlády, do Spojených států, aby tam požádal o další pomoc pro Francii. Americký prezident Truman de Gaullovi slíbil půjčku ve výši 650 miliónů dolarů a souhlasil s tím, že se nebudou klást překážky obnovení francouzského vlivu v Indočíně.²⁷² Od října 1945 do února 1946 se v Indočíně postupně vylodňovaly francouzské expediční jednotky, jimž velel generál Leclerc, s cílem obnovit zde přímou francouzskou koloniální správu.²⁷³ Indočínská válka se pak vlekla několik let (1946 - 1954) a vzrůstající náklady na její vedení vzbuzovaly stále větší odpor i v samotné Francii,²⁷⁴ protože v důsledku války v Indočíně vzrostly vojenské výdaje v letech 1952 až 1954 na třetinu státního rozpočtu a představovaly tak dokonce větší procento národního důchodu než v roce 1938. Začalo být zřejmé, že impérium ve skutečnosti již nezvyšuje moc Francie, ale naopak ji vyčerpává a působí jako překážka hospodářské modernizace. Z těchto důvodů v roce 1954 mohl premiér Mendés-France ukončit válku v Indočíně bez většího nesouhlasu. Francie se ale ještě v témže roce

---

²⁶⁹ AOF – Francouzská Západní Afrika. Federace osmi francouzských koloniálních teritorií v západní Africe: Mauretánie, Senegambie, Nigeru, Francouzský Sudán, Francouzská Guinea, Pobřeží slonoviny, Horní Volta a Dahomey.

²⁷⁰ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39.

²⁷¹ Kudrna, et al. 1988, 600, 604

²⁷² Molčanov, 1976, 236

²⁷³ Kudrna, et al. 1988, 604

²⁷⁴ Pečenka, et al. 1998, 198, 199

dostala do války v Alžírsku. Stažení z Alžírska pak bylo ještě mnohem větším traumatem než opuštění Indočíny. Bylo tomu tak částečně proto, že Alžírsko nebylo formálně kolonií, ale součástí Francie a žila zde početná kolonie evropských přistěhovalců.²⁷⁵

5.5 Gaullistická koloniální politika

V lednu 1946 odchází de Gaulle do ústraní do Colombey a k moci se opět dostává v průběhu roku 1958, kdy je již krize dosavadní koloniální politiky zcela zřejmá. Gaullistická koloniální politika byla zpočátku do určité míry dvojaká.

Vůči koloniím v Černé Africe to byla politika v podstatě neokolonialistická, charakterizovaná Společenstvím.²⁷⁶ De Gaulle prosazoval myšlenku na vytvoření jakéhosi Francouzského společenství, které mělo být obdobou britského Commonwealthu. Přijetím ústavy páté Francouzské republiky byla zrušena Francouzská unie a zřízeno Francouzské společenství, které předpokládalo úplnou vnitřní samosprávu autonomních států, a to v rámci jediné nedělitelné Francouzské republiky. Většina zainteresovaných zemí se ale vyslovila proti této myšlence, a tak celý projekt prakticky ztratil smysl dříve, než jej bylo možné plně dotvořit.²⁷⁷ Začátkem 60. let se tak tento systém, který měl koordinovat zahraniční, obrannou a hospodářskou politiku svých členských států, začal rozpadat, když zejména africké státy zvolily úplnou nezávislost.²⁷⁸

Vůči Alžírsku to byla koloniální politika vedená starými, tradičními metodami, protože De Gaulle zde musel zpočátku respektovat zájmy ultrakolonialistických živlů z řad francouzských kolónů, s jejichž pomocí se dostal k moci v důsledku alžírského puče. Tato alžírská politika se postupně vyvíjela pod tlakem situace - od plánů na zapojení Alžírska do společenství po návrh na „mír statečných“, přes „sebeurčení“ až k uznání nezávislosti Alžírska. Boj alžírského lidu za svobodu a nezávislost měl neobyčejně silný vliv v celé francouzské koloniální říši a velmi významně přispěl k

---

²⁷⁵ Jackson, 2006b, 304, 305

²⁷⁶ Ort, 1966, 86

²⁷⁷ Kudrna, et al. 1988, 633

²⁷⁸ Pečenka, et al. 1988, 155

jejímu rozpadu. Francouzská vláda byla nakonec nucena uznat nezávislost jak států v Černé Africe, tak i Alžírsku.²⁷⁹

V srpnu 1958 absolvoval de Gaulle turné po afrických zemích, kam jel s cílem udržet francouzskou nadvládu pod Francouzským společenstvím. Pod tlakem požadavků po nezávislosti požadovaných v řadě navštívených zemích byl de Gaulle nucen učinit určitá gesta a přísliby a jít nesporně dál, než zamýšlel. Došlo pak i k určitým úpravám v návrhu nové ústavy, které umožňovaly za určitých podmínek i dosažení nezávislosti. Byla dána i možnost hlasováním proti ústavě v referendu dosáhnout okamžité nezávislosti, z čehož však Francie vyvodí patřičné důsledky ekonomické, finanční apod., jak de Gaulle neopomněl vyhrožovat. Počítal zřejmě s tím, že se mu podaří politické předáky zemí Černé Afriky pomocí příslibů získat pro Společenství. Avšak země, které následně hlasovaly „ano“, dělaly tak s představou, že Společenství jim dává možnosti samostatného vnitřního vývoje jako přípravné etapy k nezávislosti, a to ve velmi volném Společenství. Záporně nakonec hlasovala pouze Guinea.²⁸⁰ Na toto téma píše Vladimír Nálevka, že v průběhu návštěvy guinejského hlavního města Konakry reagoval de Gaulle na připomínky Sékou Tourého: „Francie toto společenství pouze navrhuje, nikdo není nucen se k němu přihlásit. Mluvílo se o nezávislosti a já zde prohlašuji hlasitěji než kde jinde, že Guinea může nezávislost mít. Může ji získat 28. září, jestliže na návrh jí učiněný odpoví ne, a já se v tom případě zaručuji, že jí metropole nebude klást překážky.“ Po té co se v referendu o ústavě 95 % guinejských voličů vyslovilo záporně, vyhlásil Sékou Touré 2. října 1958 nezávislost země. Hned druhý den Francie ukončila okamžitě veškerou administrativní a hospodářskou pomoc této své dřívější kolonii. Toto zbytečné demonstrativní vyloučení dovedlo Guineu na přelomu 50. a 60. let k hospodářské a vojenské spolupráci se sovětským blokem. Tím, že nová ústava nabídla možnost získat i nezávislost, africké země frankofonní zóny této šance postupně využily.²⁸¹ V roce 1960 pak nezávislost postupně získaly také Togo, Kamerun, Mali, Malgašská republika, Kongo, Čad, Středoafrická republika, Gabun, Mauretánie, Pobřeží slonoviny, Dahome, Horní Volta a Niger (tzv. rok Afriky). Dekolonizační proces byl prakticky ukončen. Z bývalého francouzského koloniálního impéria zůstalo jen několik zámořských departementů

---

²⁷⁹ Ort, 1966, 86, 87

²⁸⁰ AMZV ČR, TO-O 1945-1959, Francie, k. 39

²⁸¹ Nálevka, 2000b, 164

(Martinique, Guadeloupe, Réunion a Francouzská Guyana) a zámořských území (St. Pierre a Miquelon, Nová Kaledonie, Francouzská Polynésie, Francouzské Somálsko, Komorské ostrovy). Ztráta kolonií sice francouzský imperialismus oslabila, ale zároveň umožnila přejít v souladu s de Gaullovými záměry k diplomacii, jež měla povznést otřesenou velmocenskou prestiž Francie.²⁸²

Od roku 1962 vycházela gaullistická politika již jen z nekolonialistických zásad. Gaullistický nekolonialismus vyplynul tedy z požadavků doby, kdy tradiční kolonialismus už nemohl být uplatňován a současně z potřeb francouzských velkých monopolů. V zájmu francouzských monopolů bylo dohodnout se s představiteli domácího obyvatelstva a za určité ústupky si zajistit bezpečnost například při těžbě a dopravě nerostného bohatství Alžírsku nebo jiné bývalé kolonie na světové trhy a realizovat tak své zisky. Politika gaullistické vlády musela přece jenom více odrážet a respektovat zájmy francouzských monopolů než užší zájmy části francouzských nejbohatších kolónů.

5.6 De Gaullova zahraniční politika vůči rozvojovým zemím

Po Evianských dohodách, kterými skončila dlouholetá koloniální válka v Alžírsku, se musela de Gaullova politika zaměřit na nové formy spolupráce s rozvojovými zeměmi, které kdysi bývaly součástí francouzského impéria.²⁸³ Bylo pozoruhodné, jak se po de Gaullově uznání nezávislosti Alžírsku Francie přizpůsobila své postkoloniální existenci. Napomohl tomu rychlý hospodářský růst v 60. letech, ale také de Gaullova schopnost akceptovat proces modernizace. V červnu 1960 řekl de Gaulle Francouzům: „Musíme přetvořit naši starou Francii v novou zemi, a ta musí odpovídat její epoše... Francie se musí stát silným průmyslovým státem nebo se smířit s úpadkem.“²⁸⁴ V březnu 1963 byla na de Gaullův pokyn vládou zřízena komise, které předsedal bývalý gaullistický ministr Jean-Marcel Jeanneney, a jejímž úkolem bylo vypracovat zprávu, ve které by byly stanoveny zásady nové politiky vůči rozvojovým zemím. Zpráva se nejprve zabývala obecnými problémy rozvojových zemí a pak možnostmi francouzské spolupráce s těmito zeměmi. V první části zprávy došla komise k závěru, že je třeba chápat vztahy k rozvojovým zemím jako vztahy zemí bohatých a

---

²⁸² Kudrna, et al. 1988, 633

²⁸³ Ort, 1966, 87, 88

²⁸⁴ Jackson, 2006b, 306

chudých. Bude podle ní trvat několik desítek let, než se tyto bývalé kolonie dostanou životní úrovní na tehdejší úroveň vyspělých kapitalistických zemí. Příspěvek bohatých zemí rozdělovala na pomoc materiální a intelektuální. Doporučovala rozvojovým zemím zaměřovat investice do zemědělství a do řemesel, z nichž se má vyvinout drobný průmysl a nedoporučovala budovat těžký průmysl pro jeho nákladnost a dlouhodobou návratnost investic. V druhé části zprávy se zdůrazňovalo, že Francie přestala být koloniální mocností. Otevřeně se zde přiznávalo, že cílem spolupráce s rozvojovými zeměmi je zabránit jejich sblížení se socialistickými zeměmi, což mělo napomoci Francii upevnit její mezinárodní postavení. Zpráva dále odhadovala možnosti Francie v oblasti finanční pomoci rozvojovým zemím, kde Francie zaujímal druhého místo při srovnání poskytovaných sum hned za USA.²⁸⁵ Přiznávala, že nemůže Spojeným státům v tomto ani zdaleka konkurovat a nemůže poskytnout větší částky, ale současně zdůrazňovala, že pomoc není jen v penězích a materiálu, ale také v poskytování odborníků. Francie se podle zprávy nebude vyhýbat ani spolupráci se zeměmi, které se rozhodly pro socialismus. Finanční prostředky má Francie především poskytovat na předem vybrané a určené investice tak, aby byly využity co nejefektivněji. Pokud by ale takovýto postup měl být hodnocen jako jakési poručníkování, pak je třeba poskytnout finanční zdroje rozvojové zemi souhrnně a nechat ji, aby je využila sama podle svých představ. Zpráva dále doporučovala stabilizaci cen surovin a zpřístupnění trhů vyspělých zemí pro průmyslové výrobky rozvojových zemí. Ke zprávě byla připojena zvláštní expertíza, vypracovaná odborem zahraničních financí na ministerstvu financí a hospodářských záležitostí, ze které vyplývalo, že z veřejných prostředků šlo 96 % do zemí pásma franku, zatímco mimo pásmo jen 4 % a soukromé investice směřovaly z 68 % do zemí pásma franku.

Soustředěnost de Gaullovy politiky na otázky spolupráce s rozvojovými zeměmi se potvrdila na podzim 1963 v jeho projevech na cestě do Lyonu a okolí.²⁸⁶ Svou popularitu v rozvojovém světě pak posílil svojí cestou do Latinské Ameriky, kde postupně mezi 20. zářím a 16. říjnem 1964 navštívil Venezuelu, Kolumbii, Ekvádor, Peru, Bolívii, Chile, Argentinu, Paraguay, Uruguay a Brazílii a ještě před tím v březnu

---

²⁸⁵ podle zprávy velvyslanectví ČSSR v Paříži ze dne 7. 12. 1964 je Francie, pokud jde o pomoc hospodářsky málo vyvinutým zemím na prvním místě na světě, srovnáme-li její pomoc s hrubým národním důchodem (AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.)

²⁸⁶ Ort, 1966, 90 - 94

Mexiko. Ve všech těchto zemích byl de Gaulle přijímán s velkými poctami.²⁸⁷ Prakticky v každé zemi došlo k uzavření nějaké dohody kulturního charakteru, ať již šlo o vybudování francouzského lycea, které bylo považováno za nejlepší ústav toho druhu v Latinské Americe, nebo o rozšíření činnosti různých francouzských kulturních institucí apod.²⁸⁸ Svým obratným poukazováním na blízkost francouzské kultury se španělským dědictvím v Latinské Americe a posílením vlivu francouzských škol a kulturních zařízení získal de Gaulle na svou stranu převážnou část inteligence těchto zemí. Sympatie nejširších vrstev si pak zajistil zdůrazňováním nezávislé francouzské politiky a svým opozičním postojem ke Spojeným státům a jejich světovládné politice. De Gaulle tak naznačil jakousi třetí cestu pro rozvojové země mezi podřízením se USA a závislostí na pomoci socialistických zemí. Cesta do Latinské Ameriky byla de Gaullovým velkým diplomatickým úspěchem a posílila mezinárodní postavení Francie jako uznávané velmoci.²⁸⁹

Gaullistická politika značně ovlivňovala francouzské působení v hospodářsky méně vyvinutých zemích (HMVZ). Úsilí o posílení francouzských pozic v Asii a hlavně Latinské Americe znepokojovalo ty africké politické kruhy, které byly silně orientovány na Francii. Statistiky za rok 1963 skutečně ukazovaly snížení francouzské pomoci africkým zemím, bývalým francouzským koloniím, a zvýšení pomoci ostatním HMVZ. Podle oficiálních francouzských údajů předložených OECD²⁹⁰ pomoc Francie rozvojovým zemím v roce 1963 dosáhla částky 1 180 milionů dolarů (5 900 milionů franků), zatímco v roce 1962 činila 1 380 milionů dolarů (6 900 milionů franků). Značné snížení se týkalo frankové zóny a hlavně Alžírsko, které dostalo v roce 1963 od Francie o 640 milionů franků méně než v roce 1962 a země bývalého francouzsko-afrického společenství o 61 milionů franků. Údaje za rok 1963 ukázaly, že Francie začala přistupovat k provádění střízlivější politiky vůči africkým zemím. Francouzská vláda nebránila účasti cizích kapitálů i společností v Africe. Naopak tuto účast vítala, protože jí umožňovala snížení francouzského břemene.²⁹¹

V srpnu až září 1966 navštívil de Gaulle Etiopii, Kambodžu, Francouzské Somálsko, Novou Kaledonii, Nové Hebridy a Francouzskou Polynésii. Jeho projev

---

²⁸⁷ Ort, 1990, 191

²⁸⁸ Ort, 1966, 98,

²⁸⁹ Ort, 1990, 191, 192

²⁹⁰ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

²⁹¹ AMZV ČR, TO-O 1960-1964, Francie, k. 7.

v Phnompenhu 1. září 1966, kterým odsoudil americkou intervenci v sousedním Vietnamu, vyvolal bouřlivý ohlas po celém světě a získal mu další sympatie v rozvojových zemích.²⁹²

Ukončení alžírské války a přebudování vztahů s bývalými koloniemi uvolnilo de Gaullovi ruce nejen k nové ambiciózní zahraniční politice usilující o obnovení francouzské velikosti, ale výrazně přispělo i ke stabilizaci páté republiky. V průběhu let však do popředí stále naléhavěji vystupovaly vnitropolitické problémy.²⁹³

---

²⁹² Ort, 1990, 195

²⁹³ Kudrna, et al. 1988, 634

6. ANALÝZA ZAHRANIČNÍ POLITIKY

De Gaullovi rodiče byli nadšení vlastenci a Charles de Gaulle byl silně ovlivněn jejich výchovou. Miloval Francii, její historii a literaturu. Již od svého dětství měl utkvělou představu, že pro svoji vlast musí něco vykonat. Něco velkého, co ji povznesl k ještě větší velikosti. Viděl v tom své poslání a na základě všeho toho, co jsem si o něm přečetl, se domnívám, že to tak opravdu cítil. Molčanov ve své knize Generál de Gaulle uvádí, že jednou o něm řekl jeho mladší bratr Pierre: „Již v koleji si uvědomoval, že jednou mu připadne úkol zachránit Francii.“ Svými rodiči byl společně se sourozenci vychováván ke skromnosti a k dodržování morálních zásad. O jeho skromnosti svědčí i to, jakým způsobem žil v Colombey, a že se zřekl svého generálského důchodu i příjmu, na který měl nárok jako bývalý prezident. Toho, si myslím, by byl schopen málokdo a naši dnešní politici určitě ne. Dalo by se skoro říct, že o tom, co bude hlavním cílem de Gaullovy zahraniční politiky, velikost Francie, rozhodli jeho rodiče, když byl ještě malým chlapcem. Tento cíl se pak snažil naplňovat celý život, byl jeho životním posláním.

Veškeré jeho jednání v politice, jeho rozhodování směřuje k tomuto hlavnímu cíli. Mohlo by se zdát, že člověk s takovým velkým celoživotním politickým cílem, je buď blázen, tlučhuba, naivní, s hlavou v oblacích nebo mamonář apod., ale rozhodně ne člověk s nohama pevně na zemi, racionálně myslící, který je schopen s rozvahou zdolávat jakékoli překážky, které se mu staví do cesty. Tím jsem došel k dalšímu rysu de Gaullovy zahraniční politiky, a to že byla vždy realistická. Viděl věci tak, jak jsou. Vycházel ze skutečnosti. Věděl, že všeho nemůže dosáhnout hned, že k výsledku může dojít po etapách, postupně, nebo i oklikou, blafováním, neústupností nebo naopak ústupkem. Byl silnou osobností a velkým politikem. Lidé ho mohli milovat i nenávidět. A asi i dnes nejsou lidé včetně politologů a jiných odborníků zajedno v názoru na jeho osobu. Když jsem psal svoji bakalářskou práci na téma alžírské války a při tom jsem se zabýval samozřejmě i de Gaullem, nejprve jsem si o něm myslel, že to byl obyčejný diktátor. Nyní po jeho bližším studiu jsem došel k názoru, že to byl nesmírně prozíravý člověk, chytrý, nebojácný, taktik, předvídavý, intuitivní... Získal si zkrátka moji úctu.

Někdo by mi teď mohl říct, že de Gaulle byl dobrý „herec“ a já jsem tedy pěkně naivní. Ale já si to myslím také, ano, de Gaulle byl dobrý herec a kdyby nebyl, nemohl

by nikdy dosáhnout svých francouzských úspěchů. Skončil by velmi rychle se svojí kariérou a Francie by právě v zahraniční politice toho tehdy asi moc nedosáhla. Nebo si někdo myslí, že Pétain a spol by byli lepší? Že by Francii postavili na úroveň mocností? Ti by podle mne „zobali z ruky“ Američanům, stejně jako se shrbili před Němci. Nechci ze sebe ale dělat „Vševěda“, ani nikoho odsuzovat. Nikdo neví, jak by se situace Francie vyvíjela, kdyby nebylo de Gaulla. Líbí se mi věta z knihy Pád Francie od Juliana Jacksona: „Pochopit minulost je natolik těžké, že historici by měli být skromní ve snaze chápat přítomnost, nemluvě o předpovídání budoucnosti.“ De Gaulle vnímal Pétaina po roce 1940 jako kolaboranta a nebral vichistickou vládu za představitele svého národa, neuznával ji. Chtěl bojovat za svobodu Francie a pak se postavit do jejího čela, protože právě on podle sebe splňoval všechny předpoklady povznést Francii. Myslím, že když de Gaulle psal ve své knize Ostří kordů, jak by měl vypadat vojenský vůdce, popisoval vlastně sám sebe. Nejdůležitější vlastností vůdce byla podle de Gaulla intuice. Musí to být člověk mimořádný, kterého příroda obdařila schopností postihnout všechno svým instinktem, obstát v nejtěžších válečných operacích. Byl proto snad domýšlivý? Nebo příliš sebevědomý? Ale on asi opravdu všechny předpoklady k tomu měl. Dokonce si myslím, i když je to dost opovážlivé, že kdyby o Francii před 2. světovou válkou mohl rozhodovat on, že by válka skončila dřív, a to nemyslím jen pro Francii. Provedl by reformu francouzské armády, změnu její strategie, taktiky, vyzbrojení. Neplýtvat by financemi na výstavbu Maginotovy linie.

Do doby než byla všemi mocnostmi oficiálně uznána Prozatímní francouzská vláda v čele s de Gaullem (říjen 1944), měl de Gaulle těžkou pozici. Prezident Roosevelt jej neuznával jako představitele Francie a ani neměl zájem s ním jednat. Pro Roosevelta byl partnerem Pétain, jako představitel oficiální francouzské vlády. Podle knihy Milana Syručka Dědictví generála byli Američané přesvědčeni, že kdyby se jim podařilo dostat maršála z německého vlivu a kdyby přijel do Alžíru nebo do Londýna, francouzská případně evropská historie by se ubírala jiným směrem. Ale to je podle mne právě to. Pétain by tam asi ani jet nechtěl. A kdyby přece jenom odejel, historie by se zcela určitě ubírala jiným směrem. Německo by ihned obsadilo celou Francii a ta by na to nebyla připravená. Možná by to vše probíhalo ještě hůř. A Pétain? Z něj by byl určitě dobrý „atlantista“.

6.1 Období druhé světové války

Hlavními body de Gaullovy „zahraniční politiky“ za války, kdy tedy ještě nepředstavoval oficiálně vůdce Francie, bylo osvobodit Francii od německé okupace, k tomu získat podporu Spojených států a Velké Británie a postavit Francii při jednáních o poválečném uspořádání v Evropě na roveň mocnostem. To se de Gaullovi podařilo. Sice nebyl pozván na Jaltskou konferenci, ani do Postupimi v roce 1945, což těžce nesl, a kde se jednalo o poválečném uspořádání, ale přesto znamenala tato jednání pro Francii velký úspěch, protože mocnosti s Francií počítaly jako se sobě rovným partnerem. K tomuto mocenskému uznání Francie ale určitě silně dopomohla i návštěva de Gaulla v Sovětském svazu v prosinci 1944 a uzavření francouzsko-sovětské smlouvy o spojení a vzájemné spolupráci. De Gaulle tedy příhodně uskutečnil schůzku se Stalinem a správně si ji načasoval. Spojenectví se Sovětským svazem mu mělo napomoci vést nezávislou zahraniční politiku. Závislosti na spojencích si užil dostatečně za války, kdy musel spolknout nejedno příkoří, ať už to tak skutečně vždy bylo, nebo to jen sám tak někdy pociťoval.

6.2 Poválečné období

Hned po válce řešil de Gaulle v zahraniční politice otázky vyplývající z poválečného stavu. Francie se podílela na vypracování mírových smluv a spravovala vlastní okupační pásma v Německu a Rakousku. Ale již během roku 1945 byly položeny základy pro jinou zahraniční politiku, než jaká se de Gaullovi rýsovala po návštěvě SSSR, a to pro politiku závislosti na Spojených státech. Ne že by ji de Gaulle vítal s otevřenou náručí, ale neměl příliš na vybranou. Francie potřebovala značnou finanční pomoc a té se jí dostalo od Spojených států. Myslím si, že nemohl jinak, protože ve Francii byl hlad. Politika USA byla silně antisovětská a antikomunistická a USA uplatňovaly politiku tzv. zadržování komunismu. To by de Gaullovi zase tolik nevadilo. Komunistů se de Gaulle také obával. Při svém náboru do Svobodné Francie komunisty do svých služeb jako jediné nepřijímal. Ostrý antisověťismus a antikomunismus, který de Gaulle také zahrnul do své zahraniční politiky, byl součástí tzv. studené války.

6.3 Období po nástupu k moci v roce 1958 a 60. léta

V lednu 1946 odešel de Gaulle z politiky. Vrátil se do ní v roce 1958. 1. června se stal předsedou vlády a 21. prosince 1958 francouzským prezidentem. Nechci teď na těchto místech rozebírat, jak se de Gaulle dostal k moci, protože to jsem stručně popsal v první kapitole a podrobněji v mé bakalářské práci. Chci jen zopakovat, že to bylo za pomoci protivládního puče, který zorganizovali „ultras“ a fašisté v Alžírsku. Nikde jsem nečetl, že by akci de Gaulle sám plánoval a řídil. Ale je jasné, že demokratickou cestou se k moci nedostal a že ať již to celé zorganizoval nebo ne, využil těchto živlů k převzetí moci do svých rukou. K tomu bych se chtěl vrátit ještě v závěru práce.

Od roku 1958 se de Gaulle snažil opět vrátit Francii její nezávislost a velikost. Domnívám se, že mu bylo jasné, že se silícím dekolonizačním procesem již Francie nemůže dosáhnout takové velikosti a že po ztrátě kolonií a postupem doby se bude její mocenský význam snižovat. Přesto chtěl usilovat o její pozvednutí. Ale jak by toho mohl dosáhnout? Jak oslabit vliv USA na Francii? Vymyslel zpočátku dvě cesty.

1) Paradoxně mu k tomu měla dopomoci atomová bomba, i když ji v té době ještě Francie nevladnula. Kdo má bombu je pánem. A tak navrhnul, aby Francie byla přijata do politického vedení NATO, protože bude mít brzy také atomovou bombu. Ale tato varianta de Gaullovi nevyšla. Proto udělal rázné opatření a stáhnul francouzské vojenské jednotky z pravomoci velení NATO. Zahájil tak novou etapu své zahraniční politiky: samostatnou a nezávislou jadernou politiku. Ze strany USA a Velké Británie pak ještě vzešel pokus začlenit Francii do „mnohostranných jaderných sil“, ale to de Gaulla určitě spíše naštvalo. Jednak kvůli tomu, že mu tuto variantu vůbec nabízejí a potom i proto, že Velká Británie, která právě dohodu za sebe podepsala, se tak dostala do naprosté politické závislosti na USA.

2) Dalším předpokladem zrovnoprávnění Francie s velmocemi bylo získání politického vedení Francie v západní Evropě.

Proto se jeho politika v 60. letech opět stává protiatlantická a de Gaulle obrací pozornost své zahraniční politiky na NSR a SSSR. Ale to pro de Gaulla neznamenovalo stát se na těchto zahraničních partnerech závislým, ale dál provádět samostatnou politiku a dál pokračovat v úsilí získat pro Francii postavení velmoce. A tato dvě spojení mu k tomu měla dopomoci.

Zahraniční politika vůči Sovětskému svazu byla složitá. Jednak to podle mne vyplývalo z toho, že v obou státech bylo rozdílné společenské zřízení a vládla v nich jiná ideologie a pak se domnívám, že bylo za těchto podmínek těžké získat si důvěru sovětské strany. A to, si myslím, právě de Gaulle dokázal, na rozdíl od jiných čelních politiků západoevropského bloku. (I když nedělejme si iluzi o nějakém velkém přátelství např. Stalina k de Gaullovi, který kdyby mohl a ve Francii by byla dostatečně silná komunistická strana, by de Gaulla okamžitě zlikvidoval. O tom píše v 1. kapitole na základě knihy *Z neznámých stránek historie* od Vladimíra Nálevky). De Gaulle podle situace střídal vůči Sovětskému svazu politiku sbližování s politikou izolace. Využíval Sovětského svazu k oslabení vlivu USA v Evropě, ale současně musel brát na zřetel vliv Sovětského svazu v Evropě a snažit se oslabit jeho postavení v socialistickém bloku.

Zahraniční politika vůči Německu byla kalkulem. My pomůžeme vám, vy zase nám. Spojenectví s NSR mělo de Gaullovi sloužit k získání vedoucího postavení Francie v západní Evropě. Na oplátku de Gaulle slíbil Adenauerovi, že nepřipustí, aby se Sovětským svazem byly sjednány dohody o německé otázce. Zpočátku se začala spolupráce slibně vyvíjet, ale obě země sledovaly především svoje zájmy, a tak se začaly v mnoha otázkách rozcházet, např. v sepětí zahraniční politiky s USA, v postoji k NATO, v rozdílných pojetích západoevropské integrace a v účasti Velké Británie v EHS.

De Gaullovi bylo jasné, že integrační procesy v západní Evropě budou pokračovat a jsou nevyhnutelné, a to jak ve sféře hospodářské, tak i politické. Proto se rozhodl je podporovat a využít je ve své protiamerické politice. EHS začalo brzy konkurovat USA. Největším partnerem, ale i konkurentem bylo pro Francii NSR. Obě země měly různý pohled na to, jak by měla integrace vypadat. De Gaulle si představoval konfederaci, volné sdružení států, ve kterém si členské státy zachovají svoji samostatnost a suverenitu. Němci chtěli v podstatě federaci, členské státy by se spojily v jeden společný stát, což by Německu zajistilo vedoucí postavení v Šestce.

Rok 1961 byl rokem podnětů v oblasti politické integrace Evropy - byla snaha sladit obě pojetí integrace (de Gaullovo a západoněmecké) a vypracovat statut společenství (Fouchetův plán). De Gaulle se snažil plán prosadit nejprve s kompromisy, ale protože zřejmě věděl, že německá vláda připravovala ke smouvě řadu doplňků, které by ji zásadně posunuly k nadnárodnímu principu řízení společenství, nechal plán

přepřeracovat tak, aby více vyhovoval Francii. Ale pro ostatní členské země nebyl nový plán také přijatelný, a proto nakonec nedošlo k jeho realizaci.

Rok 1962 byl rokem francouzsko-západoněmeckého sblížení - spojení s NSR mělo de Gaullovi pomoci získat vedoucí pozici v Šestce a zajistit podporu proti vstupu Velké Británie do EHS. Němci pak ale ke smlouvě o spojení připojili politickou preambuli, která jen potvrdila jejich sepětí s USA.

Po těchto dvou letech následovalo období krize Společenství, které trvalo až vlastně do odchodu de Gaulla z evropské i francouzské politiky. Krize započala tím, že de Gaulle vyslovil pro vstup Velké Británie do EHS dvakrát námitku (veto 1963, 1967). Myslím si, že tak učinil především proto, že vstupem Velké Británie do Společenství by byla ohrožena „velikost“ Francie a Společenství by se dostalo pod velmi silný vliv USA a v podstatě by plnilo požadavky a cíle Spojených Států. Krize se prohloubila ještě v roce 1963, kdy de Gaulle dal ultimátum, že musí být do konce roku vyřešena společná zemědělská politika, jinak EHS skončí. V prosinci 1964 byla jako kompromis uzavřena dočasná dohoda o financování zemědělské politiky. De Gaulle věděl, že francouzské zájmy musí prosadit do konce roku 1965, protože pak hrozilo, že se přejde od jednomyslného hlasování ke kvalifikovanému většinovému a už by je nemusel prosadit. Proto odmítl Hallsteinovo balíkové jednání a na Radě ministrů zemědělství navrhla Francie projednávat položky balíku samostatně. Na to ostatní země nepřistoupily, a tak Francie zahájila svoji politiku „prázdných křesel“. Bylo to samozřejmě od de Gaulla vydírání, ale řekl bych, že i když se určitě integrační proces zpomalil, otázka společné zemědělské politiky tím byla vyřešena rychleji (květen 1966). Navíc de Gaulle chtěl zamezit vývoji integrace k západoněmeckému nadnárodnímu pojetí, kdy měly být zvýšeny pravomoci orgánů EHS. To se mu v podstatě podařilo, protože byl přijat Lucemburský kompromis (jeho podstatou bylo zachování textu zakládajících smluv, ale s možností uplatnit při hlasování v Radě ministrů faktické veto) a odebráno vedoucí postavení Komise (Prohlášení o vztazích mezi Komisí a Radou).

To, že de Gaulle zapojil Francii do integrace, znamenalo pro Francii určité přínos, a to jak z hlediska ekonomického, tak i politického. EHS se podařilo vytvořit celní unii, tzn. že se zvyšovala možnost volného obchodování mezi členskými zeměmi. Zapojení do integrace dále umožnilo Francii lépe odolávat vlivu Spojených států a

získat přehled a kontrolu nad NSR, svým největším konkurentem v Evropě a ostatními členskými zeměmi. A to všechno dohromady pomáhalo „velikosti“ Francie.

Mimořádně významnou úlohu ve francouzské politice hrála koloniální otázka. Již mezi válkami byl ale ve světě odstartován dekolonizační proces, který po druhé světové válce dále sílil. Francie byla po válce hospodářsky a vojensky závislá na Spojených státech, které na ni tlačily, aby poskytla svým koloniím nezávislost. Tím že koloniální mocnosti byly po válce oslabeny a sílil mezinárodní tlak na dekolonizaci, začala i sílit národněosvobozenecká hnutí v koloniích. De Gaulle byl pod silným tlakem v podstatě ze všech stran a bylo mu určitě jasné, že všechny kolonie musí získat nezávislost. Musel brát na zřetel zájmy USA, OSN, francouzských monopolů, kolónů, Francouzů, domorodců v koloniích ... Pokud by tento proces neuřídil, mohlo dojít i k občanské válce. Proto chtěl postupovat po etapách a postupně k nezávislosti dojít. Myslím si, že toto mu bylo jasné. Díky tomu jak postupoval i v jiných otázkách, jaký byl stratég a taktik, domnívám se, že nebyl tak naivní, aby věřil, že si k sobě kolonie připoutá. Podle mne hrál spíše o čas a aby si všichni na myšlenku úplné nezávislosti kolonií zvykli a připravili se na ni. Ztráta Alžírsko byla pro něj, stejně jako pro ostatní Francouze (ve Francii i v Alžírsku) asi nejbolestnější představou. Alžírsko bylo součástí Francie a žilo v něm asi milión Evropanů, především Francouzů. Proč ale byl de Gaulle tak neústupný zrovna vůči Alžírsku? Alžírsko bylo zdrojem bohatství. Byla zde bohatá naleziště rud a ropy, obrovské plantáže vinné révy a ovocné sady, levná pracovní síla atd. Hlavním důvodem proto byly zájmy francouzských monopolů, které zde měly umístěny rozsáhlé investice a jiné ekonomické vazby. O něco menším problémem pro de Gaulla byli kolóni, především ultras (místní krajní pravice), díky kterým se dostal k moci. Zájmů zde bylo mnoho. I de Gaulle sám byl řadou rodinných svazků spojen s francouzským velkokapitálem. Pochopil jsem, že proto jeho projevy a činy byly většinou nejednoznačné, mlhavé a každý si v nich hledal to svoje, i když s určitostí nevěděl, jestli to vlastně tak bylo myšleno. To byla de Gaullova taktika, hra, kterou musel hrát, aby vše „ukočíroval“. Alžírská válka trvala několik let (1954 - 1962). Francie přestože by válku vojensky vyhrála, dostala se pod takový mezinárodní tlak, že de Gaulle nakonec nezávislost Alžírsko uznal. Bojem Alžířanů byla pravděpodobně vybojována nezávislost většiny afrických zemí. Alžírská válka připravila o život mnoho

lidí a ukázala, jak krutá může válka být. Kromě obětí na životech přinesla pro obě válčící strany velké ekonomické, sociální a politické důsledky.

V „roce Afriky“ (1960) byl dekolonizační proces v podstatě ukončen a de Gaullova politika se zaměřila na nové formy spolupráce s rozvojovými zeměmi. De Gaulle jim naznačil jakousi třetí cestu mezi podřízením se Spojeným státům a závislostí na pomoci socialistických zemí. Francie poskytovala těmto zemím nejen finanční pomoc, ale také např. své odborníky a navazovala s nimi kulturní vazby. Její finanční pomoc do afrických zemí se snížila, de Gaulle zaměřoval svoji pozornost spíše na Asii a Latinskou Ameriku, protože zde chtěl posílit francouzské pozice. V Africe ale nebránil i vstupu cizích kapitálů, protože Francie již byla finančně dost zatížena.

Ukončením války v Alžírsku a ukončením procesu dekolonizace se de Gaulle mohl více zaměřit na politiku „velikosti“ Francie, což dočasně vedlo ke zlepšení ekonomických podmínek Francie. Ale již v druhé polovině šedesátých let se začaly ekonomické a sociální podmínky Francouzů zhoršovat a vedly až k mohutným stávkám.

Provedenou analýzou jsem došel k poznání, že veškeré de Gaullovo jednání v zahraniční politice směřovalo vždy k jím vytčenému hlavnímu cíli jeho politiky, kterým vždy bylo pozvednout Francii na úroveň nezávislé světové velmoci. Tento cíl sledoval de Gaulle vždy a nelze mu tuto snahu upřít. Ať již někdo cítí k de Gaullovi sympatie nebo ne, i když zpochybňuje některé jeho kroky či záměry.

ZÁVĚR

Hlavním cílem de Gaullovy zahraniční politiky bylo postavit Francii na úroveň světové velmoci. Tomu se v podstatě podřizovaly ostatní cíle jeho zahraniční politiky, které měly de Gaullovi pomoci tohoto hlavního cíle dosáhnout. Pouze v době druhé světové války bych na stejnou úroveň postavil cíl „osvobodit Francii od německé okupace“.

Aby de Gaulle mohl postavit Francii na úroveň světových velmocí, musel vést nezávislou politiku. To se mu ale po válce v letech 1945 - 1946 příliš nevedlo. Nehodnotil bych však tuto skutečnost jako chybu de Gaulla. Poválečná závislost Francie na Spojených státech vyplývala z toho, v jaké ekonomické situaci se Francie po válce ocitla, ne jak schopným byl de Gaulle politikem.

Od roku 1958, kdy se de Gaulle opět dostal k moci, pokračoval ve své politice „velikosti Francie“ a snažil se tedy dosáhnout svého vytčeného cíle: dostat Francii na úroveň nezávislé světové velmoci. K tomu mu mělo pomoci dosažení dílčích cílů jako např. získání politického vedení Francie v západní Evropě, dosažení členství v „atomovém klubu“, které se ale nakonec nepodařilo, následné stažení francouzských vojenských jednotek z NATO, samostatná a nezávislá jaderná politika, spojení se Sovětským svazem a NSR, členství v EHS bez účasti Velké Británie, stanovení pravidel společné zemědělské politiky zemí EHS a jejich uvedení do praxe, ukončení války v Alžírsku, dovedení kolonií k nezávislosti... a vhodně zvolená taktika a strategie např. načasování schůzek s představiteli Sovětského svazu a NSR, střídání politiky sbližování a politické izolace vůči Sovětskému svazu, trvání na svém pojetí západoevropské integrace, odmítnutí „balíkových jednání“, vetování přístupu Velké Británie do EHS, politika „prázdných křesel“...

De Gaullova zahraniční politiku lze označit také většinou slovy: realistická, antisovětská, antiamerická, antiatlantická, antikomunistická, proevropská, nacionalistická...

Techniky de Gaullova jednání: nejednoznačné projevy a činy, „mlžení“, mluvení v „náznacích“, hraní (např. schválně hraná přílišná sebevědomost, kterou např. Churchilla vytáčel někdy k nepřičetnosti), blafování, neústupnost... De Gaulle se prý

jednou vyjádřil, že kdyby nejednal s Churchillem a Rooseveltem s tak velkým sebevědomím, nikdo by ho z nich nebral vážně a nedosáhl by toho, čeho chtěl.

Věděl, že všeho nemůže dosáhnout hned, že k výsledku může dojít po etapách, postupně, nebo i oklikou, blafováním, neústupností, nebo naopak ústupkem. Byl nesmírně prozíravý, chytrý, nebojácný, taktik, předvídavý, sebevědomý... Určitě musel být hodně statečný. Kdo by například dál pokračoval ve své politice, kdyby na něj bylo spácháno tolik atentátů? Kdo by šel pěšky za Kennedyho rakví, kdyby věděl, že je na něj připraven atentát? Kdo by dal nezávislost Alžírsku, kdyby věděl, že to bude znamenat další atentáty na jeho osobu? ... Když zvítězil nad svými protivníky, většinou je potrestal celkem mírně. Málokdo byl odsouzen k trestu smrti. Jednou z mála výjimek bylo odsouzení fašistického plukovníka Bastiena-Thiryho, který zorganizoval a nechal provést atentát na de Gaulla bez ohledu na to, že u toho byla jeho žena, která jen náhodou nepřišla při atentátu o život. Podle knihy Generál de Gaulle profesora Molčanova na prezidentský vůz stříleli útočníci z několika samopalů, ze 150 střel jich 6 zasáhlo automobil a jedna ze střel těsně minula paní de Gaullovou.

Byl de Gaulle fašista? Podle toho co jsem si o něm přečetl určitě ne. Byl to pravicový politik, ale nepatřil ke krajní pravici. Dá se říci, že byl diktátorem. Jeho pravomoce byly téměř neomezené. Ale já bych to spíše vyhodnotil tak, že velmi miloval Francii, ve které se před tím, než se dostal k moci, střídala jedna vláda za druhou a on chtěl a získal svoji moc proto, aby mohl o všem rozhodovat sám a nedocházelo k nestabilitě. Chtěl, aby se postavení Francie zlepšilo a ona získala ve světě své místo, které jí podle něho náleželo. Využil ale fašistických sil, aby se k moci dostal. Nedočetl jsem se ale nikde, že by byl s nimi přímo dohodnut. Oni věděli o jeho rozhodnosti, znali jeho názory a domnívali se, že bude chtít zachovat Alžírsko pro Francii stejně jako oni (de Gaulle by samozřejmě Alžírsko také rád ponechal jako součást Francie, ale věděl, že to není možné). Proto si de Gaulla vybrali a vynesli ho k moci. De Gaulle jich sice využil, ale myslím, že by byl určitě raději, kdyby se do čela Francie dostal demokratickou cestou. Řekl bych, že de Gaulle vždy postupoval podle úsloví „účel světí prostředky“. Ale i kdyby se díky ultras nedostal k moci a dostal se k ní normální cestou, stejně až by došlo na alžírskou nezávislost, fašističtí „vlci“ by se na něj vrhli. Takhle to nakonec bylo pro de Gaulla možná lepší, protože je měl alespoň zpočátku trochu pod kontrolou.

De Gaulle byl velkou osobností. Domnívám se, že mu opravdu šlo o „velikost“ Francie, ale asi i o jeho „ego“ dosáhnout v životě toho, co si předsevzal, získat si tak přízeň Francouzů a zaujmout i své místo v historii.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

1) Literatura:

AGULHON, M., *De Gaulle: Dějiny, symbol, mýtus*. 1. vyd. Praha: NLN, s. r. o., Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-996-5

BERÁNEK, Z., *Alžírsko*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-335-0

CIMICKÝ, J., *Atentáty na de Gaulla*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Klub českých spisovatelů, 1993. ISBN 80-7268-219-9

ČIERNY, J., *Generál*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967.

EICHLER, J., *Francouzská armáda od de Gaulla k Mitterrandovi*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990. ISBN 80-206-0070-1

FERRO, M., *Dějiny kolonizací: Od dobývání po nezávislost*. 1. vyd. Praha: NLN, s. r. o., Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-021-5

FIALA, P., PITROVÁ, M., *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-223-6

de GAULLE, CH., *Válečné paměti 1940/1944*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, nakladatelství a distribuce knih, n. p. v Praze, 1989.

GERBET, P., *Budování Evropy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004. ISBN: 80-246-0111-7

GILBERT, F., LARGE, D. C., *Konec evropské éry*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204,0887-8

JACKSON, J., *Francie v temných letech*. 1. vyd. Praha: Jiří Buchal - BB/art, 2006a. ISBN 80-7341-912-2

JACKSON, J., *Pád Francie: Nacistická invaze 1940*. 1. vyd. Praha: Jiří Buchal - BB/art, 2006b. ISBN 80-7341-238-1

KERSAUDY, F., *De Gaulla a Roosevelt: Souboj na nejvyšší úrovni*. 1. vyd. Praha: Tiskárny MV, p. o., 2006. ISBN 80-7312-049-6

KERSAUDY, F., *De Gaulle a Churchill: Srdečná neshoda*. 1. vyd. Praha: Tiskárny MV, p. o., 2003. ISBN 80-7312-023-2

KUDRNA, J., et al. *Dějiny Francie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1988.

MOLČANOV, N., N., *Generál de Gaulle*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1976.

NÁLEVKA, V., *Horké krize studené války*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., 2010. ISBN 978-80-7429-011-4

NÁLEVKA, V., *Čas soumraku*. 1. vyd. Praha: TRITON, s. r. o., 2004. ISBN 80-7254-495-0

NÁLEVKA, V., *Studená válka*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství TRITON, s. r. o., 2003. ISBN 80-7254-327-X

NÁLEVKA, V., *Z neznámých stránek historie*. 1. vyd. Praha: NAKLADATELSTVÍ ALEŠ SKŘIVAN, 2001. ISBN 80-86493-01-6

NÁLEVKA, V., *Světová politika ve 20. Století (I.)*. 1. vyd. Praha: NAKLADATELSTVÍ ALEŠ SKŘIVAN ml., 2000a. ISBN 80-902261-4-70

NÁLEVKA, V., *Světová politika ve 20. Století (II.)*. 1. vyd. Praha: NAKLADATELSTVÍ ALEŠ SKŘIVAN ml., 2000b. ISBN 80-902261-6-7

ORT, A., *Jak se dostat k moci*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1990. ISBN 80-204-0129-6

ORT, A., *Francouzská koloniální politika po 2. světové válce*. 1. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1968.

ORT, A., *Zahraniční politika gaullistické Francie*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo,

1966.

PEČENKA, M., et al. *Encyklopedie moderní historie*. 2. vyd. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-46-X

PEROTTINO, M., *Francouzský politický systém*. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2005. ISBN 80-86429-48-2

SYRUČEK, M., *Dědictví generála*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1975.

TARABA, L., *Charles de Gaulle*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1990. ISBN 80-7012-039-8

2) Prameny:

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Teritoriální odbory tajné 1965-1969, Velká Británie, k. 4.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Teritoriální odbory obyčejné 1960-1964, Francie, k. 7.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Teritoriální odbory obyčejné 1960-1964, Francie, k. 10.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, fond Teritoriální odbory obyčejné 1945-1959, Francie, k. 39.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR, zprávy ZÚ, 1945-1946, Paříž

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Výzva generála de Gaulla Francouzům	I
---	---

PŘÍLOHY

Příloha A – Výzva generála de Gaulla Francouzům

Výzva generála de Gaulla Francouzům

18. června 1940

Velitelé, kteří stáli po řadu let v čele francouzské armády, vytvořili nyní vládu.

Tato vláda, odvolávajíc se na porážku našich armád, začala s nepřítelem vyjednávat o zastavení bojů.

Byli jsme a jsme přemoženi mechanizovanými pozemními a leteckými silami nepřítele.

Mnohem spíš než množství nepřátelských vojáků nás přinutily ustupovat jejich tanky, letadla a taktika. Právě německé tanky, letadla a taktika zaskočily naše velitele do té míry, že se ocitli v dnešní situaci.

Je to však poslední slovo? Není už žádná naděje? Je porážka definitivní? V žádném případě ne!

Věřte mně, když vám se znalostí situace říkám, že pro Francii není nic ztraceno. Tytéž prostředky, jež porazily nás, mohou jednou přinést vítězství.

Vždyť Francie není osamocena! Není osamocena! Není osamocena! Stojí za ní rozlehlé impérium. Může se spojit s britským impériem, které ovládá moře a v boji pokračuje. Může jako Anglie neomezeně využívat obrovský průmysl Spojených států.

Tato válka se neomezuje na nešťastné území naší země. Tato válka neskončila bitvou o Francii. Je to světová válka. Žádné omyly, žádná zpoždění ani žádná utrpení nezabrání jednoho dne nasazení všech prostředků na světě k rozdrčení našich nepřátel. Ač jsme dnes poraženi mechanizovanou silou, v budoucnosti dokážeme zvítězit ještě větší mechanizovanou silou. Na tom závisí osud světa.

Já, generál de Gaulle, nacházející se nyní v Londýně, vyzývám francouzské důstojníky a vojáky, kteří jsou na britském území nebo kteří by se tam náhodou dostali, se zbraněmi či bez nich, vyzývám inženýry a dělníky pracující ve zbrojním

průmyslu, kteří jsou na britském území nebo kteří by se tam náhodou dostali, aby se se mnou spojili.

Ať se stane cokoliv, nesmí plamen francouzského odboje zhasnout, a také nezhasne.

Stejně jako dnes budu hovořit v londýnském rozhlase i v dalších dnech.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Aleš Roch

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia (Mgr. EHS)

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Charles de Gaulle a jeho zahraniční politika

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů české literatury a pramenů: 34

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Novotný M. A., Dr. phil.